

บทที่ 1

พัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปีย ในช่วงก่อน ค.ศ. 1950

นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปียนับว่าเป็นแนวเรื่องที่เก่าแก่ของนิยายวิทยาศาสตร์ โดยมีจุดเริ่มต้นในปลายศตวรรษที่ 19 และได้รับการวางรากฐานอย่างมั่นคงด้วยงานของ จูลส์ เวิร์น และ เอช จี เวลส์ และมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วและเด่นชัดในศตวรรษที่ 20

ในบทนี้จะกล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนิยายวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ ความหมาย ประเภทและแนวเรื่องของนิยายวิทยาศาสตร์ ตลอดจนพัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์และนิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปียในช่วงก่อน ค.ศ. 1950 เพื่อช่วยให้การศึกษาเชิงวิเคราะห์นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกันแนวดีส์โทเปียมีความชัดเจนมากขึ้น

ความหมายของนิยายวิทยาศาสตร์

นิยายวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสาขาหนึ่งของวรรณกรรมปัจจุบันและได้รับความสนใจมากขึ้นทุกขณะจากนักวิจารณ์ นักการศึกษา และผู้อ่านทั่วไป มีข้อมูลว่าในบรรดานวนิยายที่พิมพ์จำหน่ายในสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 70 นั้น เป็นนิยายวิทยาศาสตร์ถึงร้อยละ 10 และคาดว่าการเติบโตขึ้นตลอดเวลา¹ แต่ในช่วงเวลาเกือบ 2 ศตวรรษที่นิยายวิทยาศาสตร์ถือกำเนิดขึ้นในวงวรรณกรรม หรือกว่า 60 ปีที่ฮิวโก เกิร์นสแบคคิดคำว่านิยายวิทยาศาสตร์ (science fiction) ขึ้น กลับไม่มีคำจำกัดความใดของนิยายวิทยาศาสตร์เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป อีกทั้งในหมู่นักการศึกษา นักวิจารณ์ หรือนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ต่างมีคำนิยามจากทัศนะของตนอีกมากมาย ความเห็นเหล่านี้นอกจากจะแตกต่างกันแล้ว ยังเป็นการโต้แย้งคัดค้านซึ่งกันและกันอีกด้วย

คำ "นิยายวิทยาศาสตร์" ในภาษาไทยนั้นคือ การถอดจากคำ science fiction โดยตรง นิยาย (fiction) คือร้อยแก้วที่เป็นเรื่อง

¹ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, ทั่วโลกล. (กรุงเทพฯ: ดวงกมล, 2524), หน้าคำนำ.

ราวที่สัมพันธ์กันจากจินตนาการของผู้เขียน เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย โรแมนติก ความหมายของนิยายวิทยาศาสตร์อย่างตรงตัวคือ เรื่องแต่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ชัยวัฒน์ คุประตกุล ได้ให้คำจำกัดความโดยทั่วไปไว้ดังนี้ คือ "นิยายวิทยาศาสตร์ คือ เรื่องแต่งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ หรืออาศัยวิทยาศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินเรื่อง หรือเป็นฉาก หรือแสดงผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อมนุษยชาติ"²

จากความหมายข้างต้นนี้ ทำให้เกิดข้อโต้แย้งว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้นมีขอบเขตเพียงใด วิทยาศาสตร์ในความหมายทั่วไปคือ สาขาของความรู้ซึ่งมีระบบว่าด้วยเรื่องราวของสสารและพลังงานที่ปรากฏในธรรมชาติ รวมทั้งผลงานที่ออกมาในรูปสิ่งประดิษฐ์หรือการค้นคว้า รวมทั้งการเรียนรู้ให้ได้ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ อันเรียกว่าระบบวิธีทางวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ 1) การสังเกต 2) ตั้งปัญหาจากข้อสังเกตนั้น 3) ศึกษาข้อมูลจากปัญหา 4) นำข้อมูลมาสรุปเป็นสมมติฐาน 5) ทำการทดลอง 6) วิเคราะห์ข้อมูล ตีความและสรุปผล 7) นำไปใช้และติดตามผล จากจุดนี้เองทำให้ขอบเขตของวิทยาศาสตร์กว้างขวางออกไปทุกขณะ จากวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ไปสู่สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา ชัยวัฒน์ คุประตกุล เคยสรุปว่า "ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์"³

แม้คำวิทยาศาสตร์จะมีความหมายกว้างขวาง แต่ความเข้าใจทั่วไปมักจำกัดอยู่เพียง การค้นพบอันก้าวหน้า สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ และเทคโนโลยี จากความคิดนี้ทำให้ฮิวโก เกิร์สแบค ผู้สร้างคำ scientificism เป็นครั้งแรกในค.ศ. 1926 ได้ให้ความหมาย scientificism ไว้ว่า

By scientificism I mean the Jules Verne, H.G. Wells and Edgar Allan Poe type of story, a charming romance intermingled with scientific fact and prophetic vision...Not only do these amazing tales make tremendously interesting reading they are always instructive...Posterity will point to them

² ชัยวัฒน์ คุประตกุล, วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์ (กรุงเทพฯ: ตันหมาก, 2524), หน้า 19.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

as having blazed a new trail, not only in literature and fiction but progress as well.⁴

เกิร์นสแบคให้ความหมายของคำวิทยาศาสตร์ไว้ในแง่ของหลักการทางวิทยาศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีพื้นฐานจากความรู้ในปัจจุบัน ไปถึงจินตนาการถึงความก้าวหน้าของอนาคต ทั้งยังเห็นว่านิยายวิทยาศาสตร์มีบทบาทในการทำนายอนาคตและชี้แนะความรู้ที่ผู้อ่าน ความเห็นของเขา คือการมองในแง่ของวิทยาศาสตร์แนว hard science และเทคโนโลยีนั่นเอง และที่น่าสนใจคือ คำว่าวิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์นั้น รวมความถึงจินตนาการอันมีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่เพียงความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างตรงตัวเท่านั้น

ต่อมา จอห์น ดับเบิลยู แคมป์เบลล์ จูเนียร์ บรรณาธิการนิตยสารนิยายวิทยาศาสตร์ ทายาทของเกิร์นสแบค ได้ขยายความหมายของคำวิทยาศาสตร์ออกจากเพียงสิ่งประดิษฐ์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ไปสู่ผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อมนุษยชาติ ว่าเป็นจุดหมายหลักของนิยายวิทยาศาสตร์

Scientific methodology involves the proposition that a well constructed theory will not only explain away known phenomena, but will also predict new and still undiscovered phenomena. Science fiction tries to do much the same and write up in story form, what the result look like when applied not only to machine but to human society as well.⁵

ประเด็นแรกจากความหมายของนิยายวิทยาศาสตร์ที่สรุปได้ในที่นี้ คือ นิยายวิทยาศาสตร์จะมีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ได้หลายกรณี ได้แก่ การใช้ความรู้และกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินเรื่อง ลาก หรือผลกระทบต่อมนุษย์และสังคมมนุษย์ ความรู้นั้นอาจ

⁴Peter Nicholls (ed.), The Science Fiction Encyclopedia (New York : Doubleday, 1979) p.159.

⁵Ibid.

เป็นความรู้และวิทยาการในปัจจุบัน หรือเป็นการคาดคะเนถึงความรู้และ
วิทยาการแห่งอนาคต หรือเป็นหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ที่จินตนาการขึ้นก็ตาม

เมื่อคำว่าวิทยาศาสตร์กว้างไกลไปถึงคำว่าวิทยาศาสตร์ในจินตนา
การ การกล่าวถึงโลกในช่วงเวลาอื่น ดวงดาวอื่น จักรวาลอื่น การค้นพบอัน
มหัศจรรย์ การผจญภัยอันแปลกประหลาด ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์เกี่ยวเนื่อง
กับคำว่าจินตนิยาย (fantasy) ในวงวรรณคดีศึกษามักแบ่งนิยายออกเป็น 2
แนวใหญ่คือ แนวสมจริง (realism) กับจินตนิยาย และจัดนิยายวิทยาศาสตร์
เป็นสาขาย่อยของจินตนิยาย

ใน Encyclopedia of Science Fiction ได้ให้คำจำกัด
ความของจินตนิยายว่าเป็นเรื่องแต่ง (made-up story) ซึ่งไม่สามารถ
เป็นจริงได้ทั้งปัจจุบันและอดีต และไม่ได้เลียนแบบชีวิตจริงเช่นเรื่องในแนว
สมจริง และแบ่งจินตนิยายออกเป็นสองกลุ่มคือ นิยายวิทยาศาสตร์ (science
fiction) และจินตนิยายที่ไม่ใช่นิยายวิทยาศาสตร์ (non-science
fiction fantasy) โดยนิยายวิทยาศาสตร์จะโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อว่าเหตุ
การณ์ในเรื่องมีคำอธิบายที่เป็นเหตุเป็นผล แม้ความเป็นเหตุเป็นผลนั้นจะไม่
ได้เลียนแบบโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ในอนาคต หรือเป็น
เหตุการณ์สมมติที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน แต่มีความน่าเชื่อถือ เช่นจินตนาการ
ถึงดาวหางเข้าชนโลก หรือคนผิวดำขึ้นเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา
ในขณะที่จินตนิยายที่ไม่ใช่นิยายวิทยาศาสตร์นั้นเป็นเรื่องไร้เหตุผล เป็นเรื่อง
เชิงตำนาน มีเนื้อหาของเรื่องเหนือธรรมชาติและเวทมนตร์คาถา⁶

จากทัศนะนี้ แชม มอสโกวิทซ์ อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมนิยาย
วิทยาศาสตร์ที่ซีดี คอลเลจในนิวยอร์ก ได้ให้คำจำกัดความว่า

นิยายวิทยาศาสตร์คือประเภทหนึ่งของจินตนิยายที่มีลักษณะพิเศษคือ
ช่วยผ่อนคลายความไม่สบายใจของฝ่ายผู้อ่าน โดยการสร้างบรรยากาศ
ความเป็นไปได้ทางวิทยาศาสตร์ โดยการคาดคะเนอย่างนิสดารเกี่ยวกับ
วิทยาศาสตร์กายภาพ อวกาศ เวลา และสังคมศาสตร์⁷

⁶ Ibid, p. 210.

⁷ ชัยวัฒน์ คุประตกุล. วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์, หน้า 21.

ต่อความคิดที่ว่านิยายวิทยาศาสตร์เป็นสาขาย่อยของจินตนิยายนั้น มีผู้คัดค้านมากมายเช่น ในหนังสือ *Realm of Fantasy*^๕ ให้ความหมายจินตนิยายอย่างแค่ว่า นิยายวิทยาศาสตร์มีการคาดเดาอย่างเป็นเหตุผล ในขณะที่จินตนิยายไม่มีความสมจริงและไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในปัจจุบัน อดีต หรือในอนาคตก็ตาม

แต่โรเบิร์ต เอ ไฮน์ไลน์ นักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงได้เน้นความน่าเชื่อถือของนิยายวิทยาศาสตร์ว่า นิยายวิทยาศาสตร์คือเรื่องแนวสมจริง ทั้งยังได้เรียกร้องให้นักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์สร้างบรรยากาศที่สมจริงลงในเรื่อง และให้ภาพโลกและสังคมอนาคตอย่างมีพื้นฐานและมีรายละเอียดที่เป็นเหตุเป็นผล เขาเห็นว่านิยายวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ เป็นนิยายแนวสมจริงที่ใช้ฉากอนาคต (*realistic future scene fiction*) และให้คำจำกัดความไว้ว่า

นิยายวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของการคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอาศัยความรู้ของโลกปัจจุบันและอดีต และโดยอาศัยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในธรรมชาติและความสำคัญของระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์^๖

แม้ความเห็นเหล่านี้ดูเหมือนขัดแย้งกันอย่างที่สุด แต่ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นตรงกันถึงความน่าเชื่อถือในนิยายวิทยาศาสตร์ แต่การจัดนิยายวิทยาศาสตร์ไว้ต่างประเภทกันระหว่างแนวสมจริง จินตนิยาย หรือจัดเป็นอีกสาขาหนึ่งนั้น เป็นเพราะแต่ละคนกำหนดขอบเขตและเลือกให้ความหมายของแนวสมจริงและจินตนิยายไว้แคบหรือกว้างแตกต่างกันนั่นเอง ข้อโต้แย้งนี้สรุปถึงลักษณะประการที่ 2 ของนิยายวิทยาศาสตร์ได้ว่า แม้นิยายวิทยาศาสตร์จะไม่ได้เลียนแบบโลกแห่งความเป็นจริงในปัจจุบัน หรือจะเป็นจินตนาการที่นึกถึงเพียงใด แต่การสร้างเหตุการณ์ในเรื่อง จาก การดำเนินเรื่อง ต้องมีความน่าเชื่อถือและเป็นเหตุเป็นผลในหลายๆ ด้าน

นิยายวิทยาศาสตร์มีกำเนิดจากเรื่องแนวอภินิหารและโรแมนซ์ รวมทั้งยุคของนิยายสารคดี จึงมักถูกเรียกว่าเป็นเรื่องอ่านเล่นของเด็กผู้ชาย

^๕ Edward Malcolm and R. Headstock, Realm of Fantasy. (Levisfield : Dragon's World, 1983) p.6.

^๖ ชัยวัฒน์ คุประตกุล, วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์, หน้า 22.

(boy's fiction) ทำให้ภาพพจน์ของนิยายวิทยาศาสตร์กลายเป็นวรรณกรรมที่ด้อยคุณค่าและให้ความบันเทิงแต่ประการเดียว สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชร เคยสรุปว่า นิยายวิทยาศาสตร์เป็นวรรณกรรมหลักหนีความเป็นจริง (Literature of Escape) ในทำนองเดียวกับเรื่องเขย่าขวัญ (horror tale) นิยายนักสืบ (detective story) ที่ใช้จินตนาการเพื่อฝัน (fantasy) เป็นทางออกของการเลี่ยงหนีความเป็นจริง หรือการระบายความตึงเครียดของชีวิต...แนวเรื่องเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นการหลักหนีออกจากความเป็นจริงแห่งชีวิตอย่างจริงจัง โดยอาศัยฉากและกาลเวลาเป็นองค์ประกอบสำคัญ¹⁰

จากความเห็นนี้คือการย้ำว่านิยายวิทยาศาสตร์เป็นวรรณกรรมระดับรอง (sub-literature) คือเป็นงานเพื่อการค้าและความบันเทิงเท่านั้น ความเห็นนี้ถูกโต้แย้งจากนักเขียนและนักวิจารณ์หลายท่านเช่น สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้เขียนไว้ในบทความความเข้าใจที่มีต่อนิยายวิทยาศาสตร์ว่า มินิยายวิทยาศาสตร์ส่วนหนึ่งเท่านั้นที่เป็นวรรณกรรมหลักหนีความเป็นจริง เช่น งานนิยายวิทยาศาสตร์ในยุคแรกๆ ของนิตยสารแนว pulp magazine แต่มีนิยายวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่มีสาระเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและสังคม รวมทั้งโต้แย้งว่า fantasy มิได้มีความหมายเพียงจินตนาการเพื่อฝัน แต่คือกลวิธีอย่างหนึ่งในการแต่งวรรณกรรม นับตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดยเห็นว่าการใช้จินตนาการอันนั้นไปจากความเป็นจริงในวรรณกรรมนั้น ไม่ได้มีเพื่อหลักหนีความเป็นจริงหรือเพื่อความบันเทิงเท่านั้น นักเขียนหรือกวีอาจใช้เพื่อแสดงสาระความคิดต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตและสังคมแฝงอยู่ภายใน และนิยายวิทยาศาสตร์สามารถที่จะให้สาระได้ในทำนองเดียวกัน¹¹ นั่นคือการพิจารณาความหมายของจินตนาการแฟนตาซีอย่างกว้างขวาง ซึ่งตรงกับทฤษฎีเกี่ยวกับจินตนิยายในหนังสือ *Fantasy: the Literature of Subversion* ว่าความเป็นจริงนั้นจะพบได้จากการพิจารณาและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน¹²

¹⁰ สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชร, "นิยายวิทยาศาสตร์, โลกที่วิ่งไปข้างหน้า" *อักษรศาสตร์วิจารณ์* ฉบับที่ 2 ปีที่ 3 กรกฎาคม 2516, หน้า 76.

¹¹ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, *หัวใจกล*, หน้าคำนำ.

¹² Rosemary Jackson, *Fantasy: the Literature of Subversion* (New York: Methuen, 1981) p.19.

ด้วยรูปแบบของจินตนาการอันมีสาระอยู่ภายในนี้ ทำให้ดาร์โก ซูวิน สร้างทฤษฎีของนิยายวิทยาศาสตร์ขึ้น เขาเห็นว่านิยายวิทยาศาสตร์เป็นอีกสาขาหนึ่งของวรรณกรรมแตกต่างจากแนวสมจริงและจินตนิยาย ซูวินใช้ศัพท์เกี่ยวกับคำ *Verfremdungseffekt* ในทฤษฎีการละครของเบรคซ์ที่ว่า *estrangement* คือกลวิธีในการทำให้ผิดแผกและถอยห่างจากความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้ผู้ชมตระหนักถึงสาระสำคัญที่ต้องการเสนอ¹³ ซูวินสรุปว่านิยายวิทยาศาสตร์คือวรรณกรรมที่ถอยห่างจากความเป็นจริงเพื่อเสนอความคิด (*literature of cognitive estrangement*) และให้คำจำกัดความว่า

Science fiction is...a literary genre whose necessary and sufficient condition are the presence and interaction of estrangement and cognition, and whose main formal device is an imaginative framework alternative to the author's empirical environment.¹⁴

ซูวินเปรียบเทียบนิยายวิทยาศาสตร์กับเรื่องในแนวสมจริงและจินตนิยายว่านิยายวิทยาศาสตร์อยู่ตรงข้ามกับเรื่องในแนวสมจริงเท่ากับอยู่ตรงข้ามกับจินตนิยาย โดยมีประเด็นสำคัญคือ ลักษณะถอยห่างจากความจริง ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์แตกต่างจากเรื่องในแนวสมจริง และลักษณะของการเสนอความคิดทำให้แตกต่างจากจินตนิยาย กล่าวคือ นิยายวิทยาศาสตร์จะใช้โลกแห่งจินตนาการหรือสถานการณ์อันมหัศจรรย์นั้น สื่อเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตและสังคมรอบตัวผู้เขียนนั่นเอง

¹³*Verfremdungseffekt* เป็นศัพท์จากทฤษฎีการละครของแบร์โทลท์ เบรคซ์ (1898-1956) นักเขียนบทละครชาวเยอรมัน ผู้นำของละครแนวเอพิด *Verfremdungseffekt* คือกลวิธีการถอยห่างจากความจริง เพื่อเตือนให้คนดูตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังดูละคร เช่น ใช้ฉาก, เครื่องประกอบฉากที่ไม่เหมือนจริง หรือใช้การแสดงละครใบ้ เป็นต้น โดยถือว่ากลวิธีนี้จะทำให้คนดูได้ขบคิดปัญหาต่างๆ ของสังคมที่พบเห็นในละคร และนำความคิดที่ได้จากละครมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในโลกแห่งความเป็นจริง

¹⁴Darko Suvin, Metamorphoses of Science Fiction (Westford : Murray Printing Co., 1979) pp.7-8.

จากความเห็นข้างต้นนี้คือการปฏิเสธว่านิยายวิทยาศาสตร์ทุกเรื่อง เป็นวรรณกรรมหลักหนึ่งที่มุ่งให้ความบันเทิงเพียงประการเดียว เพราะนิยายวิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่าย่อมสามารถเสนอสาระ ได้ลึกซึ้งและซับซ้อนเช่นเดียวกัน แซม เจ ลุนด์วอลล์ ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่านิยายวิทยาศาสตร์ที่ดีควรให้ทั้ง สาระและความบันเทิง

ทัศนะเหล่านี้สามารถสรุปลักษณะอีกประการหนึ่งของนิยายวิทยาศาสตร์ คือ นอกจากสีสันของจินตนาการและการให้ความบันเทิงแล้ว ภาพที่ผุดผก ไปจากความเป็นจริงในปัจจุบันคือ การเสนอความคิดเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน นั้นเอง เช่น อาจเป็นภาพสะท้อนของยุคสมัย การวิพากษ์วิจารณ์สังคม รวมทั้งการเสียดสีเยาะเย้ยได้เช่นกัน

จากการอธิบายลักษณะภายในของนิยายวิทยาศาสตร์นี้ได้เชื่อมโยง ไปสู่การกำหนดคุณค่าและหน้าที่ของนิยายวิทยาศาสตร์ต่อสังคมนั่นเอง เจมส์ อี กันน์ กล่าวว่านิยายวิทยาศาสตร์นั้นมีพื้นฐานบนความเชื่อว่าโลกได้เปลี่ยนแปลง ไปทุกขณะ เช่นเดียวกัน อัลวิน ทอฟเลอร์ นักอนาคตศาสตร์ผู้เขียน Future Shock ได้กล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วและฉับพลันนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อผู้ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน และนิยายวิทยาศาสตร์ เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ภาพอนาคตที่เป็นไปได้ ซึ่งคนทั่วไปอาจไม่คิดมาก่อน โลก ในจินตนาการนี้จะขยายความคิดความเข้าใจ และลดความตระหนกต่อการ เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในอนาคตได้ ส่วนมาร์แชลล์ แมคลูฮัน บิดาแห่ง การสื่อสารมวลชนเห็นว่านิยายวิทยาศาสตร์ได้เสนอเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่าน ยอมรับถึงอำนาจของเทคโนโลยีใหม่ๆ และทำให้มนุษย์ค้นหากิเลสทางหรือ สภาวะที่จะทำให้ดำรงอยู่ได้ต่อไปท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

คำจำกัดความที่กล่าวถึงหน้าที่ของนิยายวิทยาศาสตร์เป็นหลัก เช่น แซม เจ ลุนด์วอลล์ ให้คำจำกัดความว่า "นิยายวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ สำคัญสำหรับการวิเคราะห์สังคมและการให้ความบันเทิงโดยชี้ให้เห็นข้อเสียม ทรามและเสนอสิ่งใหม่อันเป็นทางออก นิยายวิทยาศาสตร์คาดคะเนขบวนการ ผลิต ตั้งแต่ต้นจนจบและทดสอบแนวความคิดใหม่และผลกระทบที่มีต่อโลกและ อนาคต"¹⁵ และคำจำกัดความของเจมส์ อี กันน์ได้กล่าวอย่างละเอียดว่า

นิยายวิทยาศาสตร์คือสาขาหนึ่งของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบ แห่งการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง เท่าที่จะสามารถ

¹⁵ สุชาติ สวัสดิ์ศรี. หัวใจกล, หน้าคำนำ

แสดงถึงอดีต อนาคต หรือสถานที่อันอยู่ห่างไกล นิยายวิทยาศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับอยู่เสมอกับความเปลี่ยนแปลงในทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ และเกี่ยวพันกับเรื่องราวอันสำคัญที่ยิ่งใหญ่เหนือกว่าปัจเจกชนหรือชุมชน และบ่อยครั้ง นิยายวิทยาศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับอารยธรรมหรือเผ่าพันธุ์ที่เผชิญภัยอันตราย¹⁶

นั่นคือการเน้นความสำคัญของสาระและหน้าที่ของนิยายวิทยาศาสตร์ว่า นอกจากเป็นภาพสะท้อนของความเป็นจริง เป็นการวิพากษ์วิจารณ์หรือเสียดสีสังคมรอบตัว และนิยายวิทยาศาสตร์ยังเป็นวรรณกรรมแห่งการเตือนภัย (literature of warning) รวมทั้งเสนอทางออกและชี้แนะสังคมไปพร้อมกัน กล่าวคือคุณค่าของนิยายวิทยาศาสตร์อยู่ที่สาระและหน้าที่ต่อสังคมนั่นเอง

จากคำจำกัดความทั้งหลายสามารถสรุปประเด็นได้คือ นิยายวิทยาศาสตร์เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีลักษณะของตนเอง ได้แก่ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งประดิษฐ์ หรือวิทยาการใหม่ๆ ที่มีรากฐานจากความรู้ในปัจจุบัน หรือเป็นหลักเกณฑ์ของวิทยาศาสตร์ในจินตนาการ หรือการคะเนไปถึง หรือเสนอผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อมนุษย์และสังคม โดยมีกลวิธีคือ เสนอภาพเหล่านั้นอย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือว่าเป็นสิ่งเป็นไปได้หรืออาจเกิดขึ้นจริง สิ่งนี้เองทำให้นิยายวิทยาศาสตร์มีลักษณะก้ำกึ่งระหว่างความจริงและจินตนาการ นิยายวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องที่ให้ได้ทั้งความบันเทิงและสามารถให้สาระไปพร้อมกัน ลักษณะที่ผิดแผกไปจากความเป็นจริงในปัจจุบันจะกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดและตระหนักถึงโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพและวิพากษ์วิจารณ์สังคมร่วมสมัย รวมทั้งเป็นการเตือนภัยและเสนอทางออกได้เช่นกัน

แม้คำจำกัดความของคำนิยายวิทยาศาสตร์ยังไม่มีคำใดเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่นิยายวิทยาศาสตร์ได้กลายเป็นรูปแบบของวรรณกรรมแบบหนึ่งของโลกปัจจุบันที่มีความสำคัญยิ่ง

ประเภทของนิยายวิทยาศาสตร์

จากบทความแนวเรื่องและจินตนาการของนิยายวิทยาศาสตร์ ชัยวัฒน์ คุประตกุล แบ่งนิยายวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภทคือ แนว hard

¹⁶ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, หัวใจกล, หน้าคำนำ.

science fiction และ soft science fiction¹⁷

- 1) hard science fiction คือนิยายวิทยาศาสตร์ที่มีการอ้างอิงกฎเกณฑ์หลักการต่างๆ ของวิทยาศาสตร์ยุคใหม่
- 2) soft science fiction คือนิยายวิทยาศาสตร์ที่อ้างอิงหลักการทางวิทยาศาสตร์เช่นกัน แต่เน้นบทบาทและผลกระทบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อมนุษย์ ทำให้มีผู้เรียกว่านิยายวิทยาศาสตร์แนวสังคมศาสตร์หรือแนวจิตวิทยา

คำว่า hard และ soft science fiction นั้นมีที่มาจากคำ hard science ที่หมายถึงวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น ฟิสิกส์ เคมีวิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เช่น พฤกษศาสตร์ สรีรวิทยา และ soft science คือวิทยาศาสตร์สังคม เช่น มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมศาสตร์นั่นเอง

การแบ่งแบบนี้คือการแบ่งตามการใช้ข้อมูลวิทยาศาสตร์ในเรื่องนั่นเอง ฮัล เคลเมนต์ได้กล่าวในบทความ Hard Science and Tough Technology ในหนังสือ The Craft of Science Fiction ว่า การใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มี 3 ลักษณะคือ¹⁸

- 1) ผู้เขียนใช้วิทยาศาสตร์เป็นวิธีแก้ปัญหาในเรื่อง ในทำนองเดียวกับนักเขียนนวนิยายสืบสวนใช้เงื่อนงำต่างๆ เป็นข้อเฉลย
- 2) ใช้ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาทำให้สถานการณ์ในเรื่องเป็นไปได้เช่น ความคิดเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เช่น หุ่นยนต์ วิธีการหรือเครื่องมือสำหรับเดินทางไปในอวกาศ เช่น space warp หรือ hyperspace ยานอวกาศ จักรวรรดิแห่งกาแล็กซี่ เป็นต้น
- 3) ใช้วิทยาศาสตร์แทรกเป็นฉากหลังของเรื่องที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม แรงจูงใจและปัญหาของตัวละคร

¹⁷ ชัยวัฒน์ คุประตกุล, "แนวเรื่องและพัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์" รู้รอบตัว มกราคม 2530 (กรุงเทพ : ซีเอ็ด, 2530) หน้า 40.

¹⁸ Hal Clement, "Hard Science and Tough Technology", The Craft of Science Fiction (New York : Harper & Row Publishers, 1976) pp.37-38.

การใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในข้อ 1 และ 2 คือเรื่องในแนว hard science fiction และข้อ 3 คือ soft science fiction นั้นเอง

ในหนังสือ Science Fiction, its Criticism and Teaching แบ่งลักษณะของวิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 ประเภทคือ การขยายแนวโน้มน (Extrapolation) และการสร้างชิ้นใหม่ (innovation) การขยายแนวโน้มนคือการจินตนาการโดยมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ปัจจุบันเป็นพื้นฐาน และคาดคะเนถึงแนวโน้มนที่จะเกิดขึ้นต่อไป เช่น การตั้งอาณานิคมบนดาวอื่น ยานอวกาศระหว่างดวงดาว หุ่นยนต์ เป็นต้น ส่วนการสร้างชิ้นใหม่ คือการสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการทางวิทยาศาสตร์ขึ้น อาจเป็นจินตนาการแท้ๆ หรือมีการอ้างอิงหลักเกณฑ์บ้าง แต่มีความเป็นไปได้ น้อยจากความรู้ปัจจุบัน เช่น ประตูดวงดาว ยานเวลา เป็นต้น

มักมีผู้กล่าวว่านิยายวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่เป็น hard science fiction ส่วน soft science fiction มีเป็นส่วนน้อย จนกระทั่งเกิดกระแสของนิยายวิทยาศาสตร์คลื่นลูกใหม่ (new wave) ขึ้นในทศวรรษที่ 1960 soft science fiction จึงแพร่หลายขึ้น แต่โดยจริงแท้แล้วนิยายวิทยาศาสตร์ทั้งสองแนวเกิดขึ้นคู่ขนานกัน นับแต่ยุคเริ่มต้นของนิยายวิทยาศาสตร์ จนในยุคของนิตยสารนิยายวิทยาศาสตร์ในช่วงทศวรรษที่ 1920-30 hard science fiction จึงครอบคลุมวงการนิยายวิทยาศาสตร์อยู่ระยะเวลาหนึ่ง ส่วน soft science fiction เริ่มปรากฏในทศวรรษที่ 40 มีการขยายตัวจนแพร่หลายในทศวรรษที่ 50 และในทศวรรษที่ 60 ได้รับความสนใจสูงสุด

การแบ่ง hard science fiction และ soft science fiction มักแบ่งตามแนวโน้มนเรื่องส่วนใหญ่ของนักเขียน hard science fiction เช่น อาร์เธอร์ ซี คลาร์ก, ไอแซค อสิมอฟ, แฟรงค์ เฮอร์เบิร์ต, ฮาล คลีเมนต์, ลาร์รี่ นิเวน เป็นต้น ส่วน soft science fiction เช่น เรย์ แบริดบูรี, เออร์ซูลา เค เลอกัน, จอห์น บรุนเนอร์, ฟิลิป เค ดิก, เจ จี บัลลาร์ด เป็นต้น

ถ้าพิจารณาโดยแท้แล้ว ในกลุ่ม hard science fiction จะพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างยิ่งในหมู่นักเขียน เช่น งานที่เต็มไปด้วยข้อมูล และเนื้อหาหลักการทางวิทยาศาสตร์ของอาร์เธอร์ ซี คลาร์ก กับงานของ ลาร์รี่ นิเวนที่เต็มไปด้วยขอสู่กาชต่างดาว การขับเคลื่อนในอวกาศห่างสูง การเดินทางในกาลเวลา ส่วนในกลุ่ม soft science fiction งานของ

นิลปี เค ดิกหลายเรื่องเติมไปด้วยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ไม่ต่างจากกลุ่ม hard science fiction นัก

ในความเป็นจริง งานของนักเขียนกลุ่ม hard science fiction จำนวนมากเมื่อกล่าวถึงวิทยาการหรือข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ย่อมเชื่อมโยงไปถึงสังคมมนุษย์และผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อมนุษย์ไปด้วย ในขณะที่นักเขียนกลุ่ม soft science fiction แม้เน้นผลกระทบต่อมนุษย์ แต่อาจมีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์อย่างหนักแน่น และนักเขียนบางคนอาจเน้นน้ำหนักข้อมูลทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันไปในงานแต่ละชิ้น เช่น งานของ อาร์เธอร์ ซี คลาร์ก ใน Fall of the Moondust เติมไปด้วยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ แต่ Childhood's End กล่าวถึงสังคมมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นจุดใหญ่

ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะแบ่งแนว hard และ soft ออกจากกัน อย่างเด่นชัด จนนอร์แมน สปีนราด ได้แสดงทัศนะว่า การใช้วิทยาศาสตร์ในเรื่องต้องมีความยืดหยุ่นและสร้างคำ Rubber Science ขึ้น เขาเห็นว่าข้อมูลในนิยายวิทยาศาสตร์นั้นเป็นการสร้างขึ้นมาใหม่มากกว่าเป็นการขยายแนวโน้มจากหลักเกณฑ์ปัจจุบัน การเคร่งเครียดกับความถูกต้องของข้อมูลจึงไม่จำเป็นนัก แต่ควรทำให้น่าเชื่อถือเท่านั้น ทั้งยังเห็นว่าคำว่า hard และ soft นั้นยืดหยุ่นเข้าหากันเสมอ^{1๐}

Hard Science Fiction และ Soft Science Fiction จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่กว้างๆ ที่จะแยกแนวโน้มของงานหรือแนวทางของนักเขียนว่ามีลักษณะเช่นใดมากกว่ากัน อนึ่ง คำว่า hard หรือ soft นี้ยังไม่มีคำแปลที่เหมาะสมในภาษาไทย แม้แต่การใช้ทับศัพท์ยังสร้างความเข้าใจผิดและงุนงงเสมอ เมื่อผู้อ่านพบว่า Hard Science Fiction เติมไปด้วยสีสันความสนุกสนานเบาสมอง แต่ Soft Science Fiction กลับจริงจังเคร่งเครียดและหนักสมองยิ่งกว่า

แนวเรื่องของนิยายวิทยาศาสตร์

นิยายวิทยาศาสตร์มักถูกจัดว่ามีลักษณะแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากนิยายประเภทอื่นๆ แต่ความเป็นจริง นิยายวิทยาศาสตร์เป็นนิยายที่มีได้หลายประเภทหลายแนวเรื่อง ดังเช่นนิยายทั่วไป เพียงแต่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ในเรื่องเท่านั้น จึงอาจแบ่งแนวเรื่องประเภทใหญ่ๆ ได้เช่น แฟนตาซี, ผจญภัย,

^{1๐} Ibid. P.65.

สืบสวน, อาชญากรรม, ลึกลับ, อิงประวัติศาสตร์, การเมือง, ตลก, รัก เป็นต้น

แต่โดยปกติ มักมีการจัดนิยายวิทยาศาสตร์ตามแนวเรื่องโดย เฉพาะของนิยายวิทยาศาสตร์เท่านั้น เช่น Encyclopedia Britanica แบ่งออกเป็น 5 แนวเรื่องคือ²⁰

- 1) แนวเรื่องการเดินทางไปในอวกาศ ระหว่างดวงดาว ระหว่างระบบสุริยะ ระหว่างกาแลกซีและในจักรวาลรวมทั้งการเผชิญหน้ากับสิ่งมีชีวิตที่มีปัญญาจากโลกอื่น หรือในโลกอื่น
- 2) แนวเรื่องการเดินทางไปกับเวลาสู่ออนาคตหรืออดีต
- 3) แนวเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาและทางจิตวิทยาของมนุษย์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีหรือธรรมชาติ
- 4) แนวเรื่องพลังทางกายหรือทางจิต "เหนือมนุษย์ธรรมดา" อันเป็นผลสืบเนื่องจากความก้าวหน้าหรืออุบัติเหตุทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 5) แนวเรื่องผลกระทบจากการประยุกต์วิทยาศาสตร์โดยตรงหรือทางอ้อมต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งในด้านสร้างสรรค์และด้านทำลาย

ส่วนแนวเรื่องที่แยกย่อยลงไป ชัยวัฒน์ คุประตกุล ได้ให้แนวเรื่องโดยละเอียด คือ แนวเรื่องการล่องหนหายตัว, แนวเรื่องพลังจิต, แนวเรื่องการเดินทางไปกับเวลา, แนวเรื่องคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ และหุ่นคน, แนวเรื่องมนุษย์ต่างดาว, แนวเรื่องการเดินทางและการผจญภัยในอวกาศ, แนวเรื่องมนุษย์ สัตว์และพืชประหลาด, แนวเรื่องวาระสุดท้ายของโลกและของมนุษยชาติ, แนวเรื่องโลกหรือจักรวาลหลายมิติ, แนวเรื่องเทคโนโลยีในโลกอนาคตหรือในอดีต, แนวเรื่องเชิงจิตวิทยา, แนวเรื่องการเมือง, แนวเรื่องอิงประวัติศาสตร์, แนวเรื่องจักรวรรดิระดับกาแล็กซีและระดับจักรวาล, แนวเรื่องสงครามระหว่างดวงดาว, แนวเรื่องสงครามระหว่างมนุษย์ต่างยุคต่างมิติของกาลเวลา, แนวเรื่องโลกอนาคต, แนวเรื่องโลกอนาคตอุดมคติ, แนวเรื่องโลกอนาคตที่ไม่พึงประสงค์, แนวเรื่องชีวิตและความตาย, แนวเรื่องนักวิทยาศาสตร์วิกลจริต, แนวเรื่องสังคมนิวเคลียร์

²⁰ชัยวัฒน์ คุประตกุล, วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์ หน้า 60.

หรืออุบัติเหตุนิวเคลียร์²¹

นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปีย นับเป็นแนวเรื่องที่สำคัญในวงการนิยายวิทยาศาสตร์ นักเขียนมีชื่อเสียงหลายคนได้ใช้รูปแบบของนิยายดีส์โทเปียเสนอภาพสังคมอันไม่พึงปรารถนาเพื่อเสนอความคิดทางสังคมและการเมืองไม่ว่าจะเป็นนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์มืออาชีพหรือนักเขียนร่วมสมัย

ในการศึกษาวิเคราะห์นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปียในช่วงค.ศ. 1950-1972 นี้ ผู้เขียนได้ใช้ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับนิยายวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ ความหมายของนิยายวิทยาศาสตร์ และประเภทของนิยายวิทยาศาสตร์ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ประการแรก เป็นการศึกษาวิเคราะห์นิยายเหล่านี้ในด้านองค์ประกอบทางวรรณกรรม โดยมีสมมุติฐานว่า นิยายเหล่านี้เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในด้านการประพันธ์ เช่น เนื้อเรื่อง โครงเรื่อง แนวความคิด ตัวละคร กลวิธี เป็นต้น โดยจะแบ่งนิยายเหล่านี้ออกเป็น 2 ยุค คือในช่วงค.ศ. 1950-1961 และ ค.ศ. 1962-1972

ประการที่สอง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของนิยายเหล่านี้กับสังคมในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีสมมุติฐานว่า นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกันแนวดีส์โทเปียเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ไม่น่าจะเป็นภาพสะท้อนของสังคมอิทธิพลของสังคมต่อวรรณกรรมและท่าทีของนักเขียนต่อสังคม

ประการที่สาม เป็นการศึกษาด้านการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ในนิยายดีส์โทเปีย ว่าผู้เขียนได้นำความรู้ในแง่ต่างๆ มาใช้ในลักษณะเช่นใด และเกิดผลเช่นใดขึ้น

ผู้เขียนคาดว่านิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปียเป็นวรรณกรรมที่มีความซับซ้อนในแง่สาระความคิด ไม่ใช่วรรณกรรมเพื่อความบันเทิงและหลีกหนีความจริง

พัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์

วรรณกรรมต้นกำเนิด

ก่อนที่นิยายวิทยาศาสตร์ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นในตอนต้นศตวรรษที่ 19 นั้น สามารถกล่าวได้ว่าวรรณกรรมอันเป็นต้นกำเนิดหรือพื้นฐานของนิยายวิทยาศาสตร์

²¹ ชัยวัฒน์ คุประตกุล. "พัฒนาการและแนวเรื่องของนิยายวิทยาศาสตร์" รู้รอบตัว ฉบับที่ 13 มกราคม 2530. หน้า 40.

นั้นนับมาตั้งแต่ยุคแรกของวรรณกรรม²² คือวรรณกรรมในเชิงจินตนาการต่างๆ นับตั้งแต่มหากาพย์อีกลิกาเมซ หรือมหากาพย์อีเลียดและโอดีสซีของกรีก เป็นต้น แต่ถ้ามองในแง่ความเป็นวิทยาศาสตร์ในวรรณกรรม เราสามารถเห็นได้ชัดเจนว่านับตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการและยุคของวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ในศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ได้มีวรรณกรรมมากมายที่มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ในเรื่อง

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้น เริ่มมีระบบในยุคของเมธีชาวกรีกและอเล็กซานเดรีย จนในยุคกลาง อำนาจของศาสนจักรทำให้ความคิดความรู้ในยุคนี้หยุดนิ่ง มีเพียงการยึดถือในหลักเกณฑ์ของอริสโตเติลและคำสอนทางศาสนาเท่านั้น พัฒนาการของวิทยาศาสตร์ได้ปรากฏขึ้นใหม่ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และความรู้ความคิดหลายประการ เช่น การเกิดการพิมพ์ การปฏิรูป ศาสนา การค้นพบทวีปอเมริกา การเติบโตของชาติในทวีปยุโรป รวมทั้งนักวิทยาศาสตร์ผู้ริเริ่มค้นคว้าออกจากหลักเกณฑ์เดิมเพิ่มขึ้นทุกขณะ เช่น โรเจอร์ เบคอน ผู้พบข้อผิดพลาดในทฤษฎีของอริสโตเติล ลีโอนาโด ดา วินชี ศึกษาเกี่ยวกับสรีรวิทยาของมนุษย์และสัตว์ พาราเซลลัส ผู้ริเริ่มนำความรู้ในทางเคมีไปใช้ในการแพทย์ จนในศตวรรษที่ 16 อันเป็นยุคของการขยายตัวทางการค้าและลัทธิจักรวรรดินิยม และวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน เช่น นิโคไลส คอปเปอร์นิคัสพบว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางระบบสุริยะ ทีโค บราเฮ วางรากฐานวิชาดาราศาสตร์ และกาลิเลโอ กาลิไล ผู้ประกาศความคิดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ หักล้างกับความคิดดั้งเดิม ในศตวรรษที่ 17 โจฮันเนส เคปเลอร์ค้นพบลักษณะและอัตราการณ์ของดาวเคราะห์ รวมทั้งการค้นพบลักษณะธรรมชาติของสสาร ทั้งเป็นการวางรากฐานวิชาเคมีปัจจุบัน และในปลายศตวรรษนี้ ไอแซค นิวตันพบกฎของแรงดึงดูดและหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติหลายประการ จนในศตวรรษที่ 18 ได้มีความเปลี่ยนแปลงในสังคม การเมืองและศิลปะวิทยาการอีกทั้งสิ่งประดิษฐ์อันเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าโลกไปอีก เช่น เจมส์ วัตต์ พัฒนาเครื่องจักรไอน้ำ จนนำไปสู่ระบบอุตสาหกรรม เบนจามิน แฟรงคลิน พบหลักเกณฑ์พื้นฐานของกระแสไฟฟ้า ลาวัวซิเอร์ วางรากฐานวิชาเคมีพร้อมกันนั้นสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอีกมากมาย เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม การเติบโตของสังคมเมือง การขยายตัวของการศึกษา ความคิดในลัทธิการเมืองแบบใหม่เช่น ประชาธิปไตย การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญในสังคม สิ่งเหล่านี้ปฏิบัติความเชื่อดั้งเดิมของยุคกลางไปสู่ยุคของเหตุผล มนุษย์มองดูจักรวาลด้วยความเข้าใจ และมุ่งมั่นจะหาความรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

นับแต่อดีตจนถึงศตวรรษที่ 18 นี้ มีวรรณกรรมมากมายที่เป็นพื้นฐานของนิยายวิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา ไม่ว่าจะเป็นแนวเรื่อง รูปแบบแนวคิดหรือเนื้อหา ทั้งที่เป็นจินตนาการบริสุทธิ์เพื่อความบันเทิง ไปจนถึงการสะท้อนภาพวิจารณ์ ยั่วล้อ หรือเสียดสีสังคม หลายเรื่องสะท้อนภาพหรือวิจารณ์ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์โดยตรง วรรณกรรมเหล่านี้ได้แก่ แนวการเดินทางมหัศจรรย์ (fantastic voyage) แนวโลกอุดมคติ (utopia) เรื่องเล่าในเชิงปรัชญา (philosophical tale) นวนิยายกอธิค (Gothic novel) แนวเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสังคม (technological and sociological anticipation) และเรื่องเล่าในเชิงชบชั้น (long tale and the hoax)²³

- 1) แนวเรื่องการเดินทางมหัศจรรย์ อาจกล่าวย้อนไปได้ถึงมหากาพย์อีเลียดและโอดิสซีย์ของโฮเมอร์ที่เป็นต้นเค้าของการผจญภัยของวีรบุรุษในดินแดนอันห่างไกล เผชิญภัยจากอสูรกาย ภัยธรรมชาติ และอำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ แนวเรื่องที่ใกล้เคียงกับนิยายวิทยาศาสตร์ที่เห็นได้ชัดคือ เรื่องการเดินทางสู่ดวงจันทร์ อันมีการเดินทางด้วยวิธีต่างๆ กันออกไป เช่น Icaro-Menippus และ True History ของลูเซียน ออฟโซมาสตา (125-200) ซึ่งเป็นงานในเชิงเสียดสี เรื่องแรกเป็นเรื่องของตัวละครติดปีกบินไปดวงจันทร์ ส่วนเรื่องหลังมีนายหมูนในทะเล ลำน้าจึงพาเรือไปตกบนดวงจันทร์ และพบสงครามอวกาศระหว่างราชาแห่งดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ซึ่งแย้งอาณาเขตคือดาวพฤหัสบดีกันอยู่ งาน 2 ชิ้นนี้ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 17 และมีอิทธิพลต่อนักเขียนในยุคต่อมาอย่างมาก เรื่องในยุคหลังเช่น เคปเบลอร์นำข้อเท็จจริงจากการส่องกล้องพบภูเขาและหุบเหวบนดวงจันทร์มาเขียนเรื่องการเดินทางสู่ดวงจันทร์ในความฝันใน Somnium (1634) ซึ่งคาดคะเนถึงภูมิประเทศ ภูมิอากาศและสิ่งมีชีวิตประหลาด

²³Peter Nicholls (ed.), The Science Fiction Encyclopedia, p. 159.

บนดวงจันทร์ไว้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ได้แก่ Man in the Moone (1638) ของฟราซซิส กอดวิน ผุ่งนกได้ช่วยตัวละคร จากเรืออัปปางและพาบินไปสู่ดวงจันทร์อันเป็นดินแดนสันติสุข แบบโลกอุดมคติของมนุษย์ยั๊กซ์ และที่เป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ Other Worlds (1657-1662) ของไซราโน เดอ แบเยอริก ที่ล้อเลียนเรื่องในนวนิยาย เป็นเรื่องการเดินทางสู่ดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ และ Gulliver's Travels (1726) ของโจนาธาน สวิฟท์ อันเป็นงานเสียดสีสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคที่ 3 อันกล่าวถึงนครลอยฟ้าและสังคมของนคร เป็นการวิจารณ์บทบาทของวิทยาศาสตร์โดยตรง

- 2) แนวเรื่องโลกอุดมคติ มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่องานทางปรัชญา Republic (400 B.C.) ของเพลโต ที่พรรณนาถึงรัฐอุดมคติ ที่มีอิทธิพล โดยตรงต่อ Utopia (1516) ของเซอร์โทมัส มอร์ ที่กล่าวถึงสังคมอันสมบูรณ์แบบและเท่าเทียม ทั้งยังเป็นการวิจารณ์ สังคมขณะนั้น โดยตรงอีกด้วย ลักษณะของการออกแบบสังคม อย่างละเอียดและสมบูรณ์ในหลายๆ ด้านนี้เป็นลักษณะพื้นฐาน ของนิยายวิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา หลังจากนั้น เรื่องใน นวนิยายโทเปียนี้ได้เริ่มมีบทบาทของเทคโนโลยี ทั้งที่เป็นการ มองในด้านดีและด้านลบ เช่น The New Atlantis (1624) ของฟราซซิส เบคอน เป็นจินตนาการถึงสังคมอันสูง ด้วยวิทยาการ หรือ City of the Sun (1623) ของ โทมัสโซ่ แคมพาเนลลา เป็นต้น ในเวลาต่อมา นิยายโทเปีย พัฒนาเป็น เรื่องของสังคมอนาคต และก่อให้เกิดกระแสต่อต้าน จนเป็นนิยายแนวดีส์โทเปียในที่สุด
- 3) เรื่องแนวกอธิก อันเป็นเรื่องที่เกิดในสถานที่อันห่างไกล เร้นลับ มีเนื้อหาของการฆาตกรรม สยองขวัญ อสุรกาย รวมทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ นวนิยายเรื่องแรกในนวนิยายได้แก่ The Castle of Atranto (1765) ของฮอเรซ วอลโพล ภาพ ของสถานที่ห่างไกลอันลึกลับ อสุรกาย นั้นเปรียบได้กับโลก ต่างดาว อสุรกายต่างดาว ผู้ชายวิญญานให้ปีศาจกับนัก วิทยาศาสตร์วิกลจริต หรืออสุรจากอำนาจเวทมนตร์กลายเป็น เกิดจากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

- 4) เรื่องเล่าในเชิงปรัชญา มักเป็นการเสนอปรัชญาผ่านจากมุมมองต่างๆ เช่น ผ่านสายตาของสิ่งมีชีวิตในโลกอื่น ซึ่งมีแนวปรัชญาความคิดต่างจากมนุษย์ ซึ่งมักมีจุดมุ่งหมายในการเสียดสี เช่น Micromegas (1750) ของวอลแตร์ เป็นเรื่องของมนุษย์ยักษ์จากดาวซีริอุสและดาวเสาร์มายังโลก และมุ่งงต่อพฤติกรรมมนุษย์
 - 5) แนวเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสังคม มักเป็นบทวิพากษ์วิจารณ์หรือข้อเสนอเกี่ยวกับเทคโนโลยีและสังคม หรือเป็นการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง เช่น Freeland - A Social Anticipation (1893) ของซีโอดอร์ เฮอรัชกา
 - 6) แนวเรื่องเล่าในเชิงขบขัน มักมีลักษณะเชื่อมโยงกับแนวการเดินทางมหัศจรรย์ แต่อาจเป็นเรื่องชุดของตัวละครเอก เช่น The Balloon Hoax (1844) ของเอคการ์ อลัน โป
- เรื่องในแนวต่างๆ นี้ หลายเรื่องมีลักษณะใกล้เคียงกับนิยายวิทยาศาสตร์มาก แต่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น ขาดความน่าเชื่อถือ หรือเป็นการมุ่งเสียดสีล้อเลียนโดยตรง หรือเป็นการพรรณนามากกว่าเป็นนวนิยาย และข้อสำคัญคือ ขาดพื้นฐานความคิดทางวิทยาศาสตร์ แต่ลักษณะเด่นของแนวเรื่องเหล่านี้ ยังคงปรากฏให้เห็นในนิยายวิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา

กำเนิดของนิยายวิทยาศาสตร์

ศตวรรษที่ 18 สิ้นสุดลงด้วยเหตุการณ์สำคัญในสังคมหลายประการ เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา การประกาศสิทธิมนุษยชนในฝรั่งเศส การเติบโตของสังคมเมือง กระแสของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงศตวรรษที่ 19 ในครึ่งแรกของศตวรรษนี้มีการค้นคว้า การประดิษฐ์คิดค้น และการวางหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญหลายประการ เช่น ความก้าวหน้าในด้านการคมนาคม ตั้งแต่เรือกลไฟของวัตต์และฟูลตัน (1807) ถึงรถไฟของสติเวนสัน (1830) อีกทั้งการค้นพบสนามแม่เหล็กจากกระแสไฟฟ้าของฟาราเดย์ (1821) นำไปสู่สิ่งประดิษฐ์อื่นๆ ตามมา เช่น มอเตอร์ โทรเลขของมอร์ส (1844) อีกทั้งทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วินและฮักซ์เลย์ ได้ปฏิวัติความคิดเรื่องวิวัฒนาการและชาติพันธุ์มนุษย์แต่ดั้งเดิมโดยสิ้นเชิง รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ เช่น เครื่องปั่นฝ้าย เครื่องเกี่ยวข้าว เป็นต้น สังคมเมือง และระบบอุตสาหกรรมขยายตัวออกไปทุกขณะ ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเริ่มมีบทบาทกับชีวิต

มนุษย์อย่างเด่นชัด รวมทั้งมีบทบาทต่อความคิดและจินตนาการของนักเขียน จนกระทั่งเกิดวรรณกรรมที่เป็นนิยายวิทยาศาสตร์เต็มรูปแบบเป็นครั้งแรก ในงานของแมรี เชลลีย์ เรื่อง Frankenstein (1818)

แมรี เชลลีย์ (1797-1845) เป็นภรรยาของกวีชาวอังกฤษ เพอร์ซี บลีย์ เชลลีย์ เธอได้เขียนนวนิยายเรื่อง Frankenstein ขึ้นเป็น เรื่องในแนวกอธิคกล่าวถึงอสุรกายที่ถูกสร้างขึ้นในห้องทดลองของดอกเตอร์ แฟรงเกนสไตน์ ผู้สร้างมนุษย์ขึ้นจากชิ้นส่วนศพที่เย็บต่อกันเป็นร่างใหม่ และ ปลุกให้มีชีวิตด้วยกระแสไฟฟ้า แต่ในที่สุดเมื่อแฟรงเกนสไตน์ปฏิเสธที่จะสร้าง คู่ให้อสุรกาย เขาก็ควบคุมมันไม่ได้อีกต่อไป และนำมาซึ่งความพินาศ เนื้อ เรื่องและการดำเนินเรื่องเป็นไปตามลักษณะของนิยายกอธิค แต่ไม่มีเนื้อหา ไตๆ ที่เป็นเรื่องเหนือธรรมชาติ การสร้างชีวิตขึ้นจากการทดลองทาง วิทยาศาสตร์มีความน่าเชื่อถือว่าเป็นไปได้ แมรี เชลลีย์ยังกล่าวไว้ในบทนำ เรื่องว่า เธอได้รับแรงบันดาลใจจากความคิดของนักวิทยาศาสตร์อิตาลี มาร์ติน ผู้วางรากฐานทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการและการค้นคว้าของยูคเลนได้ หลายประการ²⁴

นอกจากนี้ Frankenstein ยังมีสาระชัดเจนเกี่ยวกับการสร้าง ผลงานทางวิทยาศาสตร์ แต่ไม่อาจควบคุมได้และก่อให้เกิดภัยพิบัติ ซึ่งคือแก่น เรื่องอันแสดงถึงพลังทั้งสองด้านของวิทยาศาสตร์ ทั้งยังเป็นการตั้งปัญหาถึง ความเป็นมนุษย์จากธรรมชาติ กับมนุษย์จากวิทยาการ ความทะเยอทะยาน ของมนุษย์ในแบบของเฟาสต์ ทำให้เนื้อหามีความซับซ้อนทั้งความคิดเชิง วิทยาศาสตร์ จริยธรรมและชีวิตมนุษย์ ซึ่งตรงกับทฤษฎีการอันถ้อยห่างจาก ความเป็นจริงเพื่อเสนอสาระของชีวิตอีกด้วย

ครั้งแรกของศตวรรษที่ 19 หลังจาก Frankenstein นิยาย วิทยาศาสตร์ได้ปรากฏเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ในสังคมที่พัฒนาไปทุกขณะ โดยเฉพาะมักเป็นงานเขียนที่ เรียกว่า Scientific Romance ที่ใส่เนื้อหาทางวิทยาศาสตร์อย่างนั้นๆ ลงใน เรื่องที่มีสีสันในเชิงโรแมนซ์ เช่น เป็นเรื่องการทดลองมหัศจรรย์ต่างๆ นักวิทยาศาสตร์วิกลจริต หรือมีเนื้อหาในเชิงสยองขวัญ

ผู้บุกเบิกคนสำคัญของนิยายวิทยาศาสตร์ในระยะนี้ได้แก่ เลดการ์ อลัน โป (1809-1849) โปเป็นนักเขียนอเมริกันที่มีชื่อเสียงจากแนวสยอง

²⁴Brian Aldriss, Trillion Year Spree (New York: Avon : 1988) p. 32.

ขวัญ แต่มีงานทางนิยายสืบสวนและนิยายวิทยาศาสตร์ด้วย เช่น The Unparelled Adventure of One Hal Phaal (1835) ซึ่งตัวละครเดินทางสู่ดวงจันทร์โดยบัลลูน หรือ The Narrative of Arthur Gordon Pym (1838) ซึ่งเป็นเรื่องของการสำรวจมหาสมุทรแอนตาร์กติก หรือ Mellonta Tauta (1849) เสนอภาพสังคมอนาคตไว้โดยมีรายละเอียดมากมาย เรื่อง The Facts in the Case of M. Valdemar (1845) เป็นเรื่องของขวัญที่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการสะกดจิตตัวละคร ให้ร่างกายหมดความรู้สึกแต่ยังคงรู้ตัว ไข้นำความรู้เกี่ยวกับการสะกดจิตอันเป็นวิทยาศาสตร์ของฮูด ผสานกับเนื้อหาทางชีววิทยา ทำให้เรื่องมีความก้ำกึ่งระหว่างความเป็นไปได้กับเรื่องแนวจิตวิญญาณ ส่วนใน The Conversation of Erros and Charmion เป็นบทสนทนาของมนุษย์ 2 คนซึ่งเข้าสู่สภาวะหลังความตาย ทั้งคู่หลุดถึงจุดจบของโลกจากการเข้าชนของดาวหาง ทำให้ไนโตรเจนสูญไปจากโลก ออกซิเจนบริสุทธิ์จึงติดไฟและลุกไหม้ขึ้นทั้งโลก

งานของไพบีมีลักษณะเด่นทางจินตนาการ ลักษณะบทกวีในงานเขียน เช่น การสร้างภาพพจน์, ความเปรียบเทียบ รวมทั้งเนื้อหาทางปรัชญา แต่กล่าวได้ว่า ไพบียังคงสับสนกับรูปแบบที่จะใช้สื่อเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์²⁵ แต่งานเขียนของไพบีนับได้ว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของนิยายวิทยาศาสตร์ทั้งยังมีอิทธิพลต่อ จูลส์ เวิร์น ในเวลาต่อมาอีกด้วย

หลังจากไพบี มีงานเชิง scientific romance ที่มีชื่อเสียงเช่น The Birthmark (1843), The Artist of the Beautiful (1844) และ Rappaccini's Daughter (1844) ของนาธาเนียล ฮอว์ธอร์น ซึ่งมีเนื้อหาในเชิงเปรียบเทียบ (allegory) หรือ The Diamond Lens (1858) ของฟริทซ์ เจมส์ โอเบริสซัน เป็นต้น

ยุคครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19

ในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 วิทยาการได้พัฒนาไปมากมาย รวมทั้งกระแสเคลื่อนไหวในสังคมและการเมือง เช่นการเลิกทาสและสงครามกลางเมืองในสหรัฐอเมริกา (1861-1865) ทฤษฎีสังคมนิยมของมาร์กซ์ การขยายตัวของสังคมเมืองและการอุตสาหกรรม สถาปัตยกรรมของยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นตึกสูง ถนน สะพาน อีกทั้งการวางท่อภายในเมืองใหญ่ให้แสงสว่างและพลังงาน ความก้าวหน้าของการคมนาคม สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เกิดขึ้น

²⁵Ibid. p. 59.

เช่น จักรยานของฮอค (1883) รถยนต์ของเลอวาซอ (1887) ไปจนถึง เครื่องบินของสองพี่น้องตระกูลไรท์ (1899) การค้นพบวัคซีนและวิธีฆ่าเชื้อ ของปาสเตอร์ (1885) อีกทั้งการค้นพบกระแสไฟฟ้าได้นำไปสู่การสร้าง โทรทัศน์ของเบลล์ (1876) หลอดไฟฟ้า ฟิลิปเซียส กล้องถ่ายภาพยนตร์ของ เอดิสัน (1879-1899) วิทยุของมาร์โคนี สิ่งเหล่านี้ นำสังคมไปสู่ยุคใหม่ ทั้ง ทางความคิดและชีวิตประจำวัน ความเชื่อทางศาสนาพ่ายแพ้ต่อศาสตร์อย่าง ใหม่ซึ่งมั่นคงยิ่ง คนเริ่มตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันทั่วไป ยุคนั้นถูกขนานนามว่า ยุคแห่งเครื่องจักร (Machine Age) คนในยุคนั้นถูก เรียกว่าเป็นชนชาติผู้ได้รับแสงสว่างจากก๊าซ (Gas Enlighted Race)²⁶ และเช่นเดียวกัน นิยายวิทยาศาสตร์จึงเพิ่มปริมาณขึ้นและมีพัฒนาการอย่าง มั่นคง อีกทั้งมีแนวเรื่องที่หลากหลายออกไปทุกขณะ

จูลส์ เวิร์น (1825-1905) ชาวฝรั่งเศสเติบโตขึ้นมาในยุคของ เครื่องจักรนี้ ทำให้เขาสนใจในเครื่องจักรกลและศึกษาด้านนี้อย่างถ่องแท้ เขาได้รับอิทธิพลจากงานของไบ แต่เห็นว่างานของไบยังไม่เป็นนิยาย วิทยาศาสตร์ที่แท้ เวิร์นได้นำหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ของยุคมา เป็นพื้นฐาน ของเรื่องการผจญภัยและการเดินทางมหัศจรรย์ของเขา งานของเขามักมี เนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องจักร หรือเป็นการคาดคะเนถึงเครื่องจักรกล ฮาน นาทนะ สังคมแห่งอนาคต สิ่งที่เขาจินตนาการไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรือดำน้ำ เครื่องบิน ยานที่ไปได้ทั้งบนดินและผิวน้ำ โทรทัศน์ ได้กลายเป็นความจริงใน เวลาต่อมา

เวิร์นเรียกงานเขียนของเขาว่า การเดินทางมหัศจรรย์ (Voyage Extraordinaires) โดยเริ่มต้นตั้งแต่ ค.ศ. 1860 เช่นเรื่อง Journey to the Center of the Earth (1864) เป็นเรื่องการเดินทางไปยัง ใต้พิภพ ได้พบสัตว์ลึกลับด้าบรรพ์และอารยธรรมที่สาบสูญ From the Earth to the Moon (1865) เป็นเรื่องการเดินทางไปดวงจันทร์โดยการยิง แคปซูลที่มีมนุษย์อยู่ภายในจากกระบอกปืนใหญ่มหึมา เรื่องที่มีชื่อเสียงมากได้ แก่ Twenty Thousand Leagues Under the Sea (1870) เป็นเรื่อง ของกัปตันนีโมและเรือดำน้ำนอติลุส The Clipper of the Clouds (1886) จินตนาการถึงอากาศยานมหึมา The Propeller Island (1895) กล่าวถึงเมืองที่สร้างขึ้นในมหาสมุทร และ Hector Salvadec (1877) กล่าวถึงดาวหางที่พุ่งเข้าใกล้โลก

²⁶Ibid. p. 89.

การเน้นเนื้อหาของเครื่องจักรที่มีพื้นฐานจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์จริงๆ มีอิทธิพลต่อฮิวโก เกิร์สแบค ในยุคของนิยายวิทยาศาสตร์ของอเมริกันในเวลาต่อมา งานของเวิร์นในระยะแรกคืองานผจญภัยที่เน้นพลังอำนาจของเครื่องจักรและคุณประโยชน์ของวิทยาศาสตร์ แต่ในเวลาต่อมา เขาได้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองมากขึ้น เช่นใน *The Propeller Island* เสนอความคิดที่ว่าเทคโนโลยีอาจนำความนิยามาสู่มนุษย์ ถ้าผู้ปกครองใช้เป็นเครื่องมือครอบครองโลก หรือ *The Begum's Fortune* เป็นสงครามระหว่าง 2 รัฐที่ฝ่ายหนึ่งเป็นประชาธิปไตย กับอีกฝ่ายเป็นโลกเผด็จการภายใต้การปกครองของนักวิทยาศาสตร์บ้าอำนาจ หรือ *Master of the World* เป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์ผู้ประดิษฐ์ยานที่สามารถเดินทางได้ทั้งบนพื้นดิน บนผิวน้ำและบนอากาศที่มุ่งจะใช้ยานของเขาเป็นเครื่องมือในการครองโลก นั่นคือทัศนะของเวิร์นได้เปลี่ยนไปสู่การตระหนักว่าวิทยาการอาจนำมาซึ่งความนิยามาหากใช้ไม่ถูกต้อง

งานของเวิร์นได้รับการวิจารณ์ว่า เน้นเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์และการผจญภัยมากเกินไป ตัวละครไม่มีพัฒนาการและมีมิติเดียว²⁷ แต่อย่างไรก็ตาม นับได้ว่าเขาคือผู้บุกเบิกและวางพื้นฐานของนิยายวิทยาศาสตร์ในเชิง *hard science fiction* ไว้อย่างเด่นชัด

นักเขียนอีกคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในช่วงนี้คือ เอ็ดเวิร์ด เบลลามี่ (1850-1898) ชาวอเมริกัน งานของเขาเป็นงานในเชิงผูกพันกับสังคม (*social concern and commitment*) เบลลามี่นั้นสนใจทางด้านการเมือง โดยเฉพาะกระแสความคิดทางสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ในช่วงเวลานั้น งานเขียนที่มีชื่อเสียงที่สุดของเขาคือ *Looking Backward* (1888) อันเป็นงานในแนวยูโทเปีย งานชิ้นนี้ได้รับความสนใจอย่างสูงจากนักอ่านจำนวนมาก ทั้งมีอิทธิพลต่อนักวิจารณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของยุค และยังเป็นแม่แบบของนิยายยูโทเปีย และนิยายวิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา

งานยูโทเปียมักสร้างโลกอุดมคติขึ้นบนสถานที่อันห่างไกล เช่น เกาะเร็นลับ บนดวงจันทร์ ข้างดวงอาทิตย์ ในลักษณะของดินแดนแห่งอื่น (*another places*) แต่เบลลามี่เป็นคนแรกที่จินตนาการไปถึงช่วงเวลาอื่น (*another time*) *Looking Backward* เป็นเรื่องของตัวละครในค.ศ. 1887 ได้รับการสะกดจิตให้หลับไปและตื่นขึ้นในค.ศ. 2000 จากนั้นเป็นการ

²⁷ Ibid. p. 104.

พรรณนารายละเอียดของสังคมอนาคต อันมีแต่ความเท่าเทียมและสะดวกสบายจากเทคโนโลยี การใช้ฉากเมืองบอสตันในอนาคต ทำให้เรื่องมีความน่าจะเป็นและสร้างผลกระทบทางอารมณ์ในเชิงทำนายอนาคตที่จะเกิดขึ้นมากกว่างานยูโทเปียในแบบเดิม

ในปัจจุบัน งานชิ้นนี้ถูกละเลยเพราะขาดคุณค่าในเชิงวรรณกรรม และไม่ใช่นวนิยายเต็มรูป ความคิดยูโทเปียของเขาคือความศรัทธาในวิทยาศาสตร์และสังคมนิยมอย่างพาซื่อและไม่น่าเชื่อถือในปัจจุบัน²⁸ แต่นับได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของนิยายวิทยาศาสตร์แนวสังคมวิทยา และแสดงความคิดและความหวังของยุคได้เป็นอย่างดี

งานเขียนในเชิงยูโทเปียปรากฏขึ้นมากมายในศตวรรษที่ 19 นี้ ทั้งก่อนและหลังจากของเบลลามี่ เช่น *The Coming Race* (1870) ของบูลเวอร์ ลิตตัน, *Erewhon* (1872) ของซามูเอล บัทเลอร์, *A Crystal Age* (1887) ของดับเบิลยู เอช ฮัดสัน, *News From Nowhere* (1890) ของวิลเลียม มอริส ซึ่งหลายเรื่องเป็นนิยายวิทยาศาสตร์เต็มรูป มากกว่าเป็นบทพรรณาสังคมเช่นเดิม

นอกจากนั้น ในช่วงเวลานี้ยังมีงานของนักเขียนมีชื่อหลายคนก็เขียนงานนิยายวิทยาศาสตร์ออกมา เช่น โรเบิร์ต หลุยส์ สตีเวนสันเขียน *The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde* (1886) ริชาร์ด เจฟฟรีย์เขียน *After London* (1885) เอ็ดวิน เอ แอบบอตต์เขียน *Flat Land* (1884)

นักเขียนในช่วงเวลานี้ได้วางพื้นฐานสำคัญให้กับนิยายวิทยาศาสตร์ในยุคต่อมาไว้หลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นแนวของเทคโนโลยีอนาคตเชิง hard science fiction ของเวิร์น หรือแนวสังคมวิทยาของเบลลามี่หรือเชิงปรัชญาของไบ ซึ่งลักษณะทั้งสามนี้ปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดในงานของ เอช จี เวลส์ โดยทั่วไปแล้วมักถือว่าผู้ที่ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์เป็นระบบและผลิตงานในแนวนี้อย่างจริงจังคือ จูลส์ เวิร์นและเอช จี เวลส์ ทั้งคู่ได้ชื่อว่าเป็นผู้บุกเบิกนิยายวิทยาศาสตร์²⁹ แต่ปัจจุบัน เวลส์ได้รับการยกย่องอย่างสูงและถือว่าเป็นผู้นำของนิยายวิทยาศาสตร์ปัจจุบันอย่างแท้จริง

²⁸ Robert Scholes and Eric S. Rabkin, Science Fiction : History, Science, Vision. (London : Oxford University Press, 1977) p. 11.

²⁹ ชัยวัฒน์ คุประตกุล, วิทยาศาสตร์ในนิยายวิทยาศาสตร์. หน้า 33.

ยุคของเอช จี เวลส์และต้นศตวรรษที่ 20

ช่วงเวลาตั้งแต่เอช จี เวลส์นิพนธ์นิยายวิทยาศาสตร์เรื่องแรกของเขา เป็นช่วงเวลาของความเจริญทางเทคโนโลยีหลายอย่าง จนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 ภาพของความเจริญต่างๆ ยิ่งปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นเครื่องบิน ไฟฟ้า ภาพยนตร์ ติ๊กเกอร์นาฬิกา เรือเดินสมุทรหิม่า ยุคของการเรือก่องลิตธิสตรี้ พร้อมกับผลบวกของเทคโนโลยี ภาพของสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เทคโนโลยีถูกนำไปใช้ในการทำลายล้าง เป็นภาพที่น่าสะพรึงกลัว สิ่งเหล่านี้ทำให้ช่วงเวลานี้มีกระแสของนิยายวิทยาศาสตร์ที่พัฒนายิ่งขึ้น ทั้งจากนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่เช่น เอช จี เวลส์ และนักเขียนร่วมสมัยอื่นๆ อีกทั้งเป็นยุคของการแสดงความคิดเห็นทางวิทยาศาสตร์ สังคมและการเมืองโต้ตอบกัน ค้ำมองโลกในแง่ดี และมองโลกในแง่ร้าย เริ่มมีบทบาทในวงการนิยายวิทยาศาสตร์

เอช จี เวลส์ (1866-1946) เป็นนักเขียนชาวอังกฤษผู้สนใจในวิทยาศาสตร์อย่างมาก งานของเขาเริ่มปรากฏออกมาหลังจากเวิร์นถึง 30 ปีและได้รับความสนใจอย่างสูง เวลส์ได้รับสมญาว่า จูลส์ เวิร์นแห่งอังกฤษ³⁰ แต่เขาไม่ยอมรับสมญานี้และให้เหตุผลว่า งานของเวิร์นเกี่ยวข้องกับสิ่งประดิษฐ์และความน่าจะเป็นทางวิทยาศาสตร์อันมีพื้นฐานของเทคโนโลยีปัจจุบัน แต่งานของเขาเกี่ยวข้องกับชีวิต สังคมและปรัชญามากกว่า นิยายวิทยาศาสตร์ของเขาจึงมีความลึกซึ้งและมีสาระเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอย่างสูง แต่เราจะเห็นได้ว่างานของเวลส์เองได้จินตนาการถึงสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ที่ได้กลายเป็นจริงในเวลาต่อมา

งานของเวลส์อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ที่ปรากฏออกมาสลับกันตลอดชีวิตของเขา แนวแรกคือเรื่องที่เน้นเนื้อหาของการผจญภัยมหัศจรรย์ (fiction of wonder) แนวที่สองคือเรื่องที่เน้นเนื้อหาทางสังคม (fiction of social concern and commitment) งานในกลุ่มแรกได้แก่ The Time Machine (1895) The Island of Dr. Moreau (1896) The Invisible Man (1897) The War of the Worlds (1898) The First Men in the Moon (1901) กลุ่มที่สอง เช่น When the Sleeper Wakes (1899) The Story of the Days to Come (1897) The Food of the Gods (1904) In the Day

³⁰ Robert Scholes and Eric S. Rabkin, Science Fiction : History, Science, Vision. p. 26.

of the Comet (1906) The War in the Air (1908)

เวลส์ได้ชื่อว่าเป็นผู้วางรากฐานแนวเรื่องต่างๆ ของนิยายวิทยาศาสตร์ไว้มากมายที่ยังคงสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน แม้ว่าหลายแนว เขาจะไม่ได้คิดขึ้นเป็นคนแรก แต่เรียกได้ว่าเป็นการจัดแนวเรื่องต่างๆ เข้าเป็นระบบและสร้างความเป็นไปได้ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น เช่น แนวเรื่องผู้รุกรานจากโลกอื่น ใน The War of the Worlds การเดินทางในอวกาศและโลกต่างดาว เช่น First Men in the Moon การเดินทางในกาลเวลาใน The Time Machine แนวสิ่งมีชีวิตขนาดยักษ์เช่น The Food of the Gods แนวหายตัว เช่น The Invisible Man แนวนักวิทยาศาสตร์วิกลจริตใน The Land of Dr. Moreau แนวโลกอุดมคติใน A Modern Utopia แนวตีสัทโศกใน When the Sleeper Wakes เป็นต้น

งานของเขาเป็นส่วนผสมระหว่าง Hard Science Fiction และ Soft Science Fiction ในขณะที่กล่าวถึงเทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์มหัศจรรย์ เวลส์จะกล่าวถึงความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ สังคมและการเมืองไปพร้อมกันเสมอ เช่น กล่าวถึงรัฐอุดมคติและคุณสมบัติของผู้ปกครองที่ดีใน A Modern Utopia ให้ภาพโลกเผด็จการที่ชนชั้นล่างผู้ถูกกดขี่ลุกฮือขึ้นปฏิวัติใน When the Sleeper Wakes หรือบรรยายชีวิตของมนุษย์ในโลกของวัตถุนิยมใน A Story of the Days to Come หรือผลอันสยดสยองของเทคโนโลยีเช่น ระเบิดนิวเคลียร์ใน The World Set Free ตัวละครของเวลส์จะมีความลึกและมีพัฒนาการเด่นชัด ภาพสังคมอนาคตจะเต็มไปด้วยรายละเอียดในด้านต่างๆ

เวลส์มักถูกมองว่าเป็นผู้มองโลกในแง่ดี ที่มีความหวังถึงอนาคตที่ดีกว่า ว่าวิทยาศาสตร์จะนำความเจริญและความสุขมาสู่มนุษย์ คำว่า Wellsian หมายถึงลักษณะของโลกในอนาคตที่เต็มไปด้วยวิทยาการซับซ้อนหรูหรา เป็นสังคมที่ดีกว่าปัจจุบัน โลกทั้งโลกกลายเป็นรัฐเดี่ยวที่สงบสุข แต่ถ้ามองในแง่ลบ เวลส์ตระหนักดีถึงความเป็นจริงว่าความเจริญทางวิทยาศาสตร์อาจนำมาซึ่งความสุขได้เท่าๆ กับภัยพิบัติ เขาไม่ใช่ผู้ที่ตระหนักถึงแง่ลบของวิทยาศาสตร์เมื่อสูงวัยขึ้นอย่างเวิร์น แต่เขาได้พูดถึงอำนาจทั้งสองด้านของวิทยาศาสตร์นับแต่งานชิ้นแรกของเขา การที่ท่าทีของเขาเป็นผู้มองโลกในแง่ดีนั้น เกิดจากการตระหนักว่ามนุษย์มีทางเลือกที่จะไปสู่สภาวะที่ดีกว่าโดยมีวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ และแสดงตนเป็นผู้ปลุกสำนึก

ความสำคัญของเวลส์คือการทำให้นิยายวิทยาศาสตร์ก้าวไปสู่ความเป็นวรรณกรรมทั้งรูปแบบและความคิด งานของเขาเปี่ยมด้วยจินตนาการที่ให้

สาระถึงความเป็นจริงของชีวิตและสังคม งานของเขายังคงเป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลต่อนักเขียนร่วมสมัย และยุคต่อมา ตลอดจนถึงปัจจุบัน

ในช่วง 2 ทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 นี้ มีงานของนักเขียนมีชื่อหลายคนที่ใช้รูปแบบของนิยายวิทยาศาสตร์ถ่ายทอดความคิดของตน เช่น บทละคร *The Dynast* (1904) ของไซมัส ฮาร์ดี้ *The Iron Heel* (1909) และ *The Star Rover* (1915) ของแจ๊ค ลอนดอน *With the Night Mail* (1905) ของรัดฮาร์ด คิปปลิง *The Machine Stops* (1907) ของอี เอ็ม ฟอर्सเตอร์ *The Poison Belt* (1913) ของอาร์เทอร์ โคนัน ดอยล์

และในช่วงเวลาเดียวกัน งานในเชิงผจญภัยของนักเขียนมีชื่อได้มีลักษณะของนิยายวิทยาศาสตร์แทรกอยู่เช่น *The Lost World* (1912) ของดอยล์ หรือในงานของเฮซ ไรเดอร์ แฮ็กการ์ด แต่ผู้ที่นำรูปแบบของจินตนิยายผจญภัยไปสู่ความเป็นนิยายวิทยาศาสตร์คือ เอ็ดการ์ ไรท์ เบอร์โรห์ (1875-1950) แทนที่จะเป็นการผจญภัยในป่าลึก พบกับอารยธรรมที่สาบสูญ สัตว์ดึกดำบรรพ์ เบอร์โรห์พาตัวละครของเขาไปผจญภัยในโลกต่างนิภพ เช่น ดวงจันทร์ ดาวศุกร์และดาวอังคาร และถูกขนานนามว่า การผจญภัยในต่างดาว (*Planetary Adventure*) งานของเบอร์โรห์ไม่ใช่นิยายวิทยาศาสตร์เต็มรูป แต่อยู่ระหว่างนิยายวิทยาศาสตร์และจินตนิยายที่เรียกว่านิยายวิทยาศาสตร์เชิงจินตนิยาย (*science fantasy*) แต่ที่เด่นที่สุดคือความสามารถในการสร้างดินแดนในจินตนาการ สิ่งมีชีวิต สิ่งแวดล้อม เผ่าพันธุ์ และอารยธรรมต่างดาวอย่างเป็นระบบและเต็มไปด้วยสีสันอย่างยิ่ง

งานของเบอร์โรห์ได้แก่ เรื่องชุดเกี่ยวกับดาวอังคารอันเป็นการผจญภัยของจอห์น คาร์เตอร์ นักรบจากสงครามกลางเมืองผู้ตั้งความปรารถนาอันแรงกล้าและถูกดึงดูดไปสู่ดาวอังคาร ได้ผจญภัยและพบรักกับเจ้าหญิงแห่งดาวอังคารใน *The Princess of Mars* (1917) และภาคต่อ เช่น *The God of Mars* (1918) *The Warlord of Mars* (1919) เรื่องการผจญภัยบนดาวศุกร์ของคาร์สัน เนเปียร์ เช่นใน *Pirates of Venus* (1932) *Lost in Venus* (1933) หรือการผจญภัยบนดวงจันทร์ คือ *The Moon Maid* (1923) เรื่องอื่นๆ เช่น *At the Earth Core* (1922) เป็นการผจญภัยในใจกลางโลก และ *The Land that Time Forgot* (1924) เป็นเรื่องการผจญภัยบนเกาะร้างอันเป็นที่อยู่ของมนุษย์และสัตว์ก่อนประวัติศาสตร์

งานของเบอร์โรว์คือเรื่องผจญภัยเพื่อความบันเทิง ตัวละครขาดความลึกแต่มีเสน่ห์ การสร้างฉากหลังอย่างนิศารและเนื้อเรื่องในเชิงวีรบุรุษเจ้าหญิง อสูรกายนี้เอง ที่นักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ในยุคต่อมาได้ทำให้เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น เช่นในแนว space opera และ science fantasy ในยุคใหม่

นักเขียนในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 เหล่านี้ ได้ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์มีรากฐานอันมั่นคงยิ่ง มีกลวิธี ประเพณี รูปแบบ และแนวเรื่องของตนเองอย่างเด่นชัด ซึ่งจะมีพัฒนาการต่อไปเป็นลำดับ

นิยายวิทยาศาสตร์ในช่วงค.ศ. 1920-1939

ในช่วงทศวรรษที่ 20 และ 30 นี้ นิยายวิทยาศาสตร์ได้ขยายตัวแพร่หลายออกไปทุกขณะ แต่ในช่วงเวลานี้นับได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมากในวงการนิยายวิทยาศาสตร์ของยุโรปและอเมริกา หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 มีความเปลี่ยนแปลงและความกดดันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงในยุโรป ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์ของยุโรปมีความผูกพันกับสังคมและการเมืองอย่างเด่นชัด ในขณะที่อเมริกาห่างไกลจากความกดดันเหล่านี้ งานนิยายวิทยาศาสตร์ของอเมริกาก็เป็นงานเพื่อความบันเทิง ตีพิมพ์ในนิตยสารราคาถูกเรียกว่า pulp magazine เรื่องที่นิยมกันมักเป็นนิยายนักสืบ ผจญภัย จินตนิยาย และนิยายวิทยาศาสตร์แนวเทคโนโลยี ทำให้ยุคนี้ถูกขนานนามว่า the political Europe and the pulpy America³¹

ยุโรปในช่วงเวลานี้เต็มไปด้วยความปั่นป่วน นับแต่ความพินาศและสูญเสียของสงครามโลกครั้งที่ 1 การปฏิวัตินองเลือดในรัสเซียและกลายเป็นชาติเผด็จการคอมมิวนิสต์ที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย การเรืองอำนาจของลัทธิเผด็จการฟาสซิสต์ในอิตาลี เยอรมันและสเปน การล้มล้างราชวงศ์ต่างๆ การขยายอำนาจของคอมมิวนิสต์และฟาสซิสต์ สงครามย่อยๆ ในเขตแดนต่างๆ อีกทั้งภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก กระแสความปั่นป่วนเหล่านี้เองที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของนิยายวิทยาศาสตร์แนวสังคมและการเมืองที่มองโลกอนาคตด้วยภาพอันมืดมนและน่าสะอึงกลัว ความคิดในเชิงอุดมคติถึงสังคมที่ดีกว่าจางหายไป และภาพสังคมอันไม่พึงปรารถนาในเชิงดีส์โทเปียปรากฏขึ้นอย่างมากมาย อีกทั้งภาพด้านลบของเทคโนโลยีและการสูญเสียความหวังความ

³¹Ibid. p. 26.

เชื่อก็คเคยมีมา

นักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงและผลงานได้รับการยอมรับจากผู้อ่านทั่วไป ได้แก่ เฮฟกินี ซาเมียดิน (1884-1950) อัลดาส ฮักซ์เลย์ (1894-1963) นักเขียนชาวอังกฤษ คลิฟ สเตเบิล เลวิส (1898-1963) เป็นต้น

เฮฟกินี ซาเมียดินเขียน We (1923) เป็นงานแนวดีส์โทเปียที่มีชื่อและเป็นต้นแบบของ Brave New World และ Nineteen Eighty Four ซาเมียดินสะท้อนภาพโลกเผด็จการของสตาลินลงในสังคมอนาคตที่ความเป็นมนุษย์และปัจเจกชนถูกทำลายโดยรัฐ

คาเรล คาเปค มีผลงานนวนิยาย บทละครและบทความมากมาย บทละครที่มีชื่อที่สุดคือ R.U.R. หรือ Rossum's Universal Robots (1921) เป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์ผู้สร้างหุ่นยนต์ขึ้นเป็นทาสรับใช้มนุษย์ แต่หุ่นยนต์ได้เรียนรู้พฤติกรรมมนุษย์และกระหายอำนาจจนกลายเป็นเจ้านายของมนุษย์ในที่สุด คำ Robot ที่คาเปคสร้างขึ้นเป็นที่ยอมรับและใช้กันต่อมา นอกจากนี้ยังมีนวนิยาย 3 เรื่องคือ The Absolute at Large (1922), Krakatit (1924) และ War With the Newts (1939)

ไอลาฟ สเตเบิลตัน มีความสนใจในอนาคตของมนุษยชาติและมักตั้งคำถามเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กับจริยธรรมในงานของเขา งานที่มีชื่อได้แก่ Last and First Man (1930) เป็นเรื่องของกาลสิ้นสุดเผ่าพันธุ์มนุษย์และเกิดเผ่าพันธุ์ใหม่ในอนาคต และ Odd John (1934) เป็นเรื่องของมนุษย์ฝ่าเหล่าที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา

อัลดาส ฮักซ์เลย์ เป็นนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์ที่มีผลงานมาจนถึงทศวรรษที่ 60 งานที่มีชื่อที่สุดคือ Brave New World (1932) ซึ่งกล่าวถึงโลกอันสมบูรณ์แบบและมีแต่ความสุข แต่มนุษย์สูญเสียความเป็นมนุษย์ไปจนหมด และ After Many Summer (1939)

คลิฟ สเตเบิล เลวิส มักใช้ชื่อย่อ ซี เอส เลวิส งานของเขาคือการกลับไปหาด้านาน นำเรื่องของสงครามระหว่างความดีความชั่วมาเป็นหลักใหญ่ เช่น Out of the Silent Planet (1938)

ในขณะที่นิยายวิทยาศาสตร์ของยุโรปเป็นงานทางสังคมและการเมืองเปี่ยมด้วยคุณค่าทางวรรณกรรม เป็นศิลปะที่ผูกพันกับความเป็นจริงแห่งยุคสมัย นิยายวิทยาศาสตร์ของอเมริกากลับแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เป็นเพราะในช่วงเวลานั้น อเมริกาเป็นประเทศกว้างใหญ่ไพศาล มีประชากรน้อย ไม่ได้รับผลทางกายภาพจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ภัยจากลัทธิการเมือง

เป็นเรื่องห่างตัว อีกทั้งการศึกษามวลชนทำให้ประชาชนทั่วไปอ่านออกเขียนได้ แต่ไม่ใช่ความรู้ลึกซึ้ง ประชาชนเหล่านี้ต้องการอ่านเรื่องสั้นๆ ที่ให้ความบันเทิงมากกว่าสาระ เรื่องที่นิยมกันได้แก่ นิยายแนวตะวันตก เรื่องแนวผจญภัย อีกทั้งภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนต้องการวรรณกรรมที่พาให้หลีกหนีไปจากชีวิตจริง จึงเกิดนิยายสารคดีนิพนธ์เรื่องเหล่านี้เป็นตอนๆ ต่อเนื่องกันไป ส่วนเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กชาย มักสนใจเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งยุคนั้นเต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว เด็กเหล่านี้สนใจสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ และพอใจเรื่องที่เต็มไปด้วยจินตนาการ ผู้อ่านนิยายวิทยาศาสตร์ของอเมริกันในยุคแรกนี้จึงจำกัดอยู่เพียงเด็กชาย แตกต่างจากผู้อ่านของนิยายวิทยาศาสตร์ทางยุโรปที่เป็นชนชั้นกลาง ผู้ได้รับการศึกษาอย่างดี

แต่อย่างไรก็ตาม นับแต่ทศวรรษที่ 20 เป็นต้นมา นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกัน ได้มีพัฒนาการเป็นระบบและแบ่งออกเป็นช่วงเวลาต่างๆ อย่างเด่นชัด จากยุคของนิยายสารคดีเหล่านี้ไปสู่ยุคที่สหรัฐอเมริกากลายเป็นศูนย์กลางของนิยายวิทยาศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุดของโลก และมีชื่อเสียงบดบังนิยายวิทยาศาสตร์จากที่อื่นจนเกือบหมดสิ้น เลสเตอร์ เดล เรย์ได้แบ่งยุคของนิยายวิทยาศาสตร์อเมริกาออกเป็น 5 ยุคคือ The Age of Wonder (1926-1937), The Golden Age (1937-1949), The Age of Acceptance (1950-1961), The Age of Rebellion (1962-1973) และ The Fifth Age (1974-ปัจจุบัน)³²

The Age of Wonder

ช่วงเวลานี้ครอบคลุมเวลาส่วนใหญ่ของทศวรรษที่ 20 และ 30 เป็นยุคของฮิวโก เกร็นสแบค บรรณาธิการนิยายวิทยาศาสตร์คนแรก เกร็นสแบคอพยพมาจากลีกแชมเบิร์ก เขาทำธุรกิจขายวิทยุในสหรัฐอเมริกา มีความสนใจในเทคโนโลยีมาก ในค.ศ. 1911 เขาได้ออกนิตยสารเกี่ยวกับวิทยุชื่อ Modern Electric และเป็นบรรณาธิการพร้อมกับเขียนบทความทางวิทยาศาสตร์ลงในนิตยสารของเขา เป็นการทำนายนัยถึงเทคโนโลยีแห่งอนาคต

³² Christopher Pawling, Popular Fiction and Social Change, (London : MacMillian, 1984). p. 25.

ขณะนั้น วงการนิยายสารคดีเหล่านี้ นอกจากนิยายตะวันตก นิยายนักสืบและนิยายผจญภัยแล้ว ได้มีแนวที่เด่นชัดอีก 3 แนว ได้แก่ แนวผจญภัยมหัศจรรย์ เช่น All Story ตีพิมพ์งานของเอ็ดการ์ ไรซ์ เบอร์โรห์ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1912 แนวเรื่องเกี่ยวกับภูตผีและสิ่งเหนือธรรมชาติเช่น The Thrill Book ผลงานเขียนของเอช นี เลิศราพท์ และแนวเกี่ยวกับเทคโนโลยีเช่น Modern Electric

ด้วยความที่เก๋ิร์นสแบคสนใจในเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ทำให้เขาตั้งใจงานเขียนของเวิร์นและต้องการให้นิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีอนาคต (futuristic hardware) เป็นจุดเด่นในนิยายของเขา ในค.ศ. 1923 เขาได้ออกนิตยสาร Science and Invention ลงพิมพ์นิยายเชิงเทคโนโลยีอนาคตทั้งเล่ม เกิร์นสแบคเรียกเรื่องที่ตีพิมพ์ว่า Scientifiction Issue อันเท่ากับเป็นการประกอบพิธีรับศีลและตั้งชื่อให้กับวรรณกรรมประเภทนี้หลังจากถือกำเนิดมากกว่า 100 ปี³³ ต่อมาในค.ศ. 1926 เขาได้เปลี่ยนชื่อนิตยสารเป็น Amazing Stories และเรียกเรื่องเหล่านี้ว่า scientifiction และเปลี่ยนเป็น science fiction ในเวลาต่อมา

เกิร์นสแบคลงเรื่องสั้นของโฮ นวนิยายของเวิร์น และเอช จี เวลส์ โดยนิยมเรื่องของเวิร์นมากที่สุด เขาเปิดโอกาสให้นักเขียนรุ่นใหม่ได้เขียนลงในนิตยสารของเขา โดยกำหนดให้เป็นเรื่องโรแมนซ์ที่มีสีสันของผจญภัย โดยเน้นเนื้อหาของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการทำนายอนาคต นิตยสารของเขาได้รับความนิยมอย่างสูง จึงได้ออกนิตยสารอีก 2 ฉบับคือ Air Wonder Stories และ Science Wonder Stories ซึ่งต่อมาได้รวมกันเป็น Wonder Stories ฉบับเดียวในค.ศ. 1930 และออกวารสาร Astounding Stories of Super-Science ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Astounding Science Fiction อาจกล่าวได้ว่าในทศวรรษที่ 30 เป็นช่วงเวลาที่นิยายวิทยาศาสตร์อันมหัศจรรย์ครอบครองจินตนาการของคนอเมริกัน

"The thirties became a decade in which amazing, astounding, and wonder fought a pulpy battle for control of a small but vital segment of the

³³Robert Scholes and Eric S. Rabkin, Science Fiction : History, Science, Vision. p. 36.

American imagination..”³⁴

นิยายสารเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อเด็กวัยรุ่นและมีอิทธิพลจำหน่ายสูง ช่วงเวลานั้นเองจึงมีนิยายสารทำนองเดียวกันเกิดขึ้นแพร่หลาย มีการลอกเลียนซึ่งกันและกัน อีกทั้งนิยายสารอื่นๆ เริ่มลงเรื่องในแนวนิยายวิทยาศาสตร์ แม้แต่นิยายสารของเกิร์นสแบคก็ลงเรื่องแนวผจญภัยและเหนือธรรมชาติด้วยเช่นกัน ในช่วงทศวรรษที่ 30 จึงไม่มีการแบ่งแยกอย่างเด่นชัดถึงประเภทของงานเขียนในนิยายสารเหล่านี้ นิยายสารเหล่านี้ได้แก่ Marvel Science Fiction, Startling Stories, Dynamic Science Fiction, Fantastic Adventure, Planet Stories, Astounding Stories เป็นต้น

จากความสนใจในเรื่องเทคโนโลยีและชั้นชมเรื่องในแนวโรแมนซ์ ผจญภัยที่มีสีสันของเทคโนโลยีและจินตนาการของเกิร์นสแบค ทำให้นักเขียนรุ่นใหม่ในยุคของเขาผลิตงานที่มีลักษณะเช่นนี้ นักเขียนมีชื่อได้แก่ อี อี คอกสมิท, จอห์น ดับเบิลยู จูเนียร์, สแตนลีย์ วินโบม

อี อี คอก สมิท (1890-1965) จบปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์ เขาเป็นที่รักยิ่งของบรรดานักอ่าน งานเขียนเรื่องแรกคือ Skylark of Space แบ่งพิมพ์เป็นภาคต่างๆ ลงใน Amazing Stories ใน ค.ศ. 1928 จากเรื่องการผจญภัยในอวกาศที่เดิมอยู่เพียงสุริยจักรวาล สมิทได้ขยายออกไปสู่ต่างระบบดวงดาว เขาได้นำเนื้อหาทั้งทางวิทยาศาสตร์และที่เป็นจินตนาการมาใช้เป็นสูตรสำเร็จที่นิยมมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเดินทางด้วยความเร็วเหนือแสง, อวกาศห้วงสูง, อาวุธที่ทรงพลังปาน, ดาวเคราะห์, และเทคโนโลยีอันไร้ขอบเขต นิยายของเขาคือเรื่องการผจญภัยแนวตำรวจกับผู้ร้าย (cop and robber) มีพระเอกวีรบุรุษ นางเอกแสนสวย ผู้ร้ายที่เป็นคู่แข่งของพระเอกทุกด้าน เรื่องที่มีชื่อเสียงอีกเรื่องคือ Lensman Series (1934-1947) เป็นมหากาพย์แห่งแกแล็กซี สมิทเริ่มเรื่องด้วยคำว่า กาลครั้งหนึ่งเมื่อ 2000 ปีมาแล้ว เท่ากับนำลักษณะของเทพนิยายมาสู่นิยายวิทยาศาสตร์ งานของสมิทคือ งานแนว space opera ที่นิยมกันจนปัจจุบัน

จอห์น ดับเบิลยู แคมป์เบล จูเนียร์ (1910-1971) มีผลงานเรื่องแรกลงใน Amazing Stories คือเรื่อง When the Atom Failed

³⁴Ibid. p. 37.

(1930) เขานับเป็นคู่แข่งของสมิทในแนว Space Opera³⁵ เช่น Island of Space (1931) The Mightiest Machine (1934) Invaders from the Infinite (1932) เรื่องเหล่านี้แสดงถึงความสนใจของเขาต่อหลักการการทำงานของเครื่องจักรอันซับซ้อน แต่ในเวลาต่อมา แคมป์เบลได้พัฒนาไปสู่เรื่องที่มีสาระ ซึ่งมีความลึกของตัวละครมากขึ้น และแสดงผลของเทคโนโลยี และเน้นเนื้อหาทางสังคมและจิตใจ ของตัวละครเป็นหลักใหญ่ เช่น Twilight (1934) ไอแซค อาซิมอฟกล่าวว่าเมื่อตอนเป็นเด็ก เขาไม่ชอบเรื่องของแคมป์เบลเลยจนกระทั่งโตขึ้น จึงได้รู้ว่าเป็นความผิดของเขาเอง

ต่อมา แคมป์เบลได้ขึ้นเป็นบรรณาธิการนิตยสาร Astounding Science Fiction เขาได้นำลักษณะเด่นในการเน้นเนื้อหาสาระในงานของเขา พัฒนานิยายวิทยาศาสตร์อเมริกัน ไปสู่ยุคสำคัญ

สแตนลีย์ วินโบม (1900-1936) เป็นนักเขียนที่น่าสนใจยิ่ง แต่เขาเสียชีวิตเมื่อมีอายุน้อย วินโบมได้ทำให้เรื่องในแนว Space Opera มีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้นทั้งโครงเรื่องและตัวละคร งานของเขาได้แก่ A Martian Odyssey (1934) The Parasite Planet (1935) งานของเขามีสาระและความลึกซึ้งมากกว่าของสมิท แต่ยังคงมีสีสันที่น่าตื่นตาตื่นใจ งานของเขามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่ออาซิมอฟ และแม้แต่แคมป์เบลเองก็เคยเขียนเรื่องเลียนแบบไว้

นอกจากนี้ นักเขียนที่มีชื่ออีกคนได้แก่ แจค วิลเลียมสัน นักเขียนผู้มีผลงานในยุคต่อมาอีกยาวนาน งานชิ้นแรกๆ ได้แก่ The Legion of Space (1934) The Legion of Time (1938) Darker than You Think (1940) งานของเขาได้รับอิทธิพลจากนักเขียนแนวแฟนตาซี เอปเมอริทท์ แต่ทำให้เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้น

³⁵Space Opera คือนิยายวิทยาศาสตร์เชิงแฟนตาซีที่มีเค้าโครงเรื่องแบบเทพนิยาย, หรือตำนานวีรบุรุษ แต่ผู้เขียนมักกำหนดช่วงเวลาในเรื่องเป็นยุคอวกาศ หรือยุคที่มีความเจริญทางวิทยาการอย่างสูง เรื่องเหล่านี้จะเต็มไปด้วยสีสันของเทคโนโลยีและการผจญภัย กล่าวกันว่า Space Opera จะมีโครงเรื่องในเชิงวีรบุรุษ เจ้าหญิง อสูรกาย (Hero-Princess-Monster triangle) เรื่องเหล่านี้ เช่น Flash Gordon (1930s) Star Wars (1977)

งานในช่วงเวลานี้คืองานที่เน้นเรื่องเทคโนโลยีอนาคตเต็มไปด้วย
 ลีลาของการผจญภัย ตัวละครขาดความลึก อีกทั้งมีลักษณะของการเดินเรื่องที่
 ฉับไว ตื่นเต้น ทำให้สาระในเรื่องถูกบดบังหรือเหลืออยู่น้อยมาก อีกทั้งจาก
 การแข่งขันทางการค้า ทำให้นักเขียนในระดับรองนั้นรีบเร่งเขียน ขายและ
 ตีพิมพ์ จึงเกือบไม่มีคุณค่า แนวเรื่องวนเวียนอยู่เนืองแนวตำราวจกับผู้ร้าย,
 ความบอยและอินเดียนอวกาศ, อสุรกายต่างดาว, วีรบุรุษผู้ช่วยเจ้าหญิงและ
 แกแล็กซี่ให้พ้นจากความพินาศ ทำให้งานนิยายวิทยาศาสตร์ยุคนี้ถูกมองข้ามเสมอ

แต่อย่างไรก็ตาม ฮิวโก เกิร์นสแบคได้สร้างสิ่งที่ดีในวงการ
 นิตยสารหลายประการ นิตยสารของเขานอกจากเป็นที่สร้างนักเขียนและ
 บรรณาธิการนิยายวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ขึ้น เขายังได้ทดลองเปิดหน้าเรียกว่า
 Discussion เพื่อการพูดคุยตอบคำถามของนักเขียนกับผู้อ่านถึงนิยายที่ลง
 พิมพ์ทั้งในเนื้อหาและข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ต่อมาได้มีการตั้งคลับของนักอ่าน
 นิยายวิทยาศาสตร์ชื่อ The Comet มีการออกบทความ, วิจารณ์, แนะนำ,
 คอลัมน์ซุบซิบ รวมทั้งการเขียนเรื่องเลียนแบบนิยายวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง
 มีการตั้งคลับระดับชาติชื่อ Science Fiction League สมาชิกของกลุ่ม
 เรียกว่า Fandom และมีการออกนิตยสารกันเองชื่อ Fanzines

กล่าวได้ว่าเกิร์นสแบคได้วางรากฐานของนิยายวิทยาศาสตร์ไว้
 อย่างแน่นหนา นักอ่านมากมายถูกจุดประกายจินตนาการและกลายเป็นนักเขียน
 นิยายวิทยาศาสตร์มีชื่อในเวลาต่อมา เช่น ไอแซค อสิมอฟ, โรเบิร์ต เอ
 ไฮน์ไลน์ เป็นต้น รวมทั้งได้สร้างบรรณาธิการนิยายวิทยาศาสตร์ เช่น ซีเกล
 และซีสเตอร์ บรรณาธิการนิตยสาร Cosmic Stories และที่สำคัญยิ่งคือ
 จอห์น ดับเบิลยู แคมป์เบล จูเนียร์ ผู้เป็นทายาทของเขาโดยตรง เกิร์นสแบค
 ถูกขนานนามจากแซม มอสโกวิทซ์ว่าเป็นบิดาของนิยายวิทยาศาสตร์อเมริกัน
 ชื่อของเขาได้กลายเป็นชื่อรางวัลอันทรงเกียรติในวงการนิยายวิทยาศาสตร์
 คือ รางวัลฮิวโก อันเป็นรางวัลที่นักอ่านนิยายวิทยาศาสตร์เลือกนักเขียนและ
 นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดีทางวิทยาศาสตร์ยอดเยี่ยมของปีขึ้นมา

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และทศวรรษที่ 40

ช่วงเวลาแห่งความน่าสะอึงกลัวนี้ สร้างผลกระทบรุนแรงไปทั่วทั้ง
 โลก ความหวาดหวั่นว่าเทคโนโลยีจะนำความพินาศมาสู่มนุษยชาติขั้น
 อีกทั้งการยุติสงครามโลกด้วยระเบิดปรมาณูที่ถูกกล่าวว่าเป็นการสร้างสันติภาพนั้น
 นำสยดสยอง ทั้งภาวะความพินาศหลังสงครามที่สาหัสกว่าสงครามครั้งก่อน
 อย่างเทียบกันไม่ได้ นิยายวิทยาศาสตร์ของช่วงเวลานี้จึงผูกพันกับสังคมการ

เมือง และการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาก็ตาม
 ความเคลื่อนไหวของนิยายวิทยาศาสตร์ในยุโรป นักเขียนนิยาย
 วิทยาศาสตร์จากช่วงเวลาก่อนยังคงมีผลงานเด่นชัดอยู่ เช่น อัลดาส ฮักซ์เลย์
 เขียน After Many Summer (1939) Ape and Essence (1949)
 สะท้อนภาพของสงครามและการมองโลกในแง่ร้ายออกมาโดยตรง ซี เอส
 เลวิส เขียนภาคต่อของ Out of the Silent Planet ได้แก่
 Parelandra (1943) That Hideous Strength (1945)

นอกจากนั้นในช่วงเวลานี้ นักเขียนมีชื่อมากมายได้ใช้รูปแบบของ
 นิยายวิทยาศาสตร์ สะท้อนความคิดของตนออกมาเป็นจำนวนมากเช่น วลาดิมีร์
 นาโบคอฟเขียน Bena Sinister (1947) อาร์เทอร์ โคเอสเลอร์เขียน
 Darkness at Noon (1941) จอร์จ ออร์เวลล์เขียน Nineteen
 Eighty Four (1949)⁴⁹ นับแต่ทศวรรษนี้เป็นต้นไป ได้มีนักเขียนในแนวหลัก
 มากมายได้เสนอความคิดของเขาบางเรื่องในรูปแบบของนิยายวิทยาศาสตร์
 เช่น แอล พี ฮาร์ทเลย์, เฮลีน โจน, กอร์ วิดัล, วิลเลียม โกลดิง เป็น
 ต้น ทศวรรษที่ 40 จึงเป็นจุดเริ่มของการแบ่งนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์เป็น
 2 กลุ่ม คือกลุ่มนักเขียนในแนวหลักผู้มีผลงานนิยายวิทยาศาสตร์ (mainstream)
 และกลุ่มนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ (genre writer)

ในสหรัฐอเมริกา ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา
 จากแนวโทคโนโลยีมาสู่แนวชีวิตและสังคมมากขึ้น โดยมีบุคคลสำคัญคือจอห์น
 ดับเบิลยู แคมป์เบล จูเนียร์ ที่ทำให้ยุคนี้ถูกขนานนามว่ายุคทองของนิยาย
 วิทยาศาสตร์

The Golden Age (1937-1949)

ช่วงเวลานี้แม้จะยังเป็นช่วงเวลาของนิยายวิทยาศาสตร์
 อยู่ แต่มีพัฒนาการจากยุคของเกิร์นสแบคอย่างเด่นชัด ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ
 คุณภาพ รวมทั้งนักเขียนสำคัญที่ยังคงมีชื่ออยู่จนปัจจุบัน นิยายวิทยาศาสตร์
 ในวันนี้เริ่มมั่นคง นิยายสารคดีของคุณภาพปิดตัวเองไป อีกทั้งมีการ
 แบ่งแนวของนิยายวิทยาศาสตร์กับจินตนิยายแยกออกจากกันอย่างเด่นชัด
 นิยายสารคดีที่มีชื่อเสียงที่สุดของยุคคือ Astounding Science Fiction ของ
 แคมป์เบล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นทั่วโลกทำให้
 อเมริกาเริ่มตระหนักถึงภัยของทั้งลัทธิคอมมิวนิสต์และฟาสซิสต์ การขยาย
 อำนาจของนาซีเยอรมัน โศกนาฏกรรมของชาวยิว ไปจนถึงจุดระเบิดของ

สงครามโลกครั้งที่ 2 และการถล่มเนิร์ลฮาร์เบอร์ที่นำสหรัฐเข้าสู่มหาสงครามครั้งนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเช่น วิทยุ โทรทัศน์ได้แพร่หลายขึ้น การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว วิทยาการอันเป็นความเจริญได้แสดงด้านมืดมืดของมันออกมาอย่างเด่นชัด เมื่อถูกนำไปใช้ในสงครามและจบลงด้วยระเบิดปรมาณู สิ่งที่เคยเป็นเพียงจินตนาการ บัดนี้ได้กลายเป็นความจริง แม้สงครามจะยุติลงแต่ความไม่แน่ใจในด้านมืดของความเจริญไม่ได้ยุติลงด้วย และต่อเนื่องด้วยความหวาดกลัวภัยคอมมิวนิสต์และสงครามเย็นตามมา

สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุอันหลักเลื่องไม่ได้อันทำให้นิยายวิทยาศาสตร์อเมริกันในยุคนี้มีการเติบโตทางความคิด แคมป์เบลตระหนักดีถึงหน้าที่ของวรรณกรรม เขาได้เรียกร้องให้นักเขียนเพิ่มขอบเขตของสังคมวิทยาและสะท้อนถึงจิตใจมนุษย์ให้มากขึ้น นิยายวิทยาศาสตร์ได้ขยายขอบเขตจากคำวิเศษกรรมและเทคโนโลยีไปสู่ผลกระทบของวิทยาศาสตร์ต่อมนุษย์ วัฒนธรรมมานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม การสื่อสาร เป็นต้น ทำให้นักเขียนในที่สุดของเขาสร้างงานที่กว้างไกลขึ้น มีการคาดคะเนถึงอนาคตอย่างรอบด้านมากกว่าเป็นเพียงฉากหลังของเรื่องผจญภัย นิตยสารของเขาลงเรื่องทั้งที่เป็นการเมืองโลกในแง่ดีและแง่ร้าย ภายใต้การชี้นำของแคมป์เบล ทำให้นิยายวิทยาศาสตร์มีสาระและคุณค่าทางวรรณกรรมมากขึ้น ทั้งยังคงความน่าอัศจรรย์ใจ เป็นที่นิยมและยกระดับผู้อ่านให้สูงขึ้น

ไพโรอัน อัลลริสกล่าววว่า แคมป์เบลแตกต่างจากบรรณาธิการทั้งก่อนหน้าและหลังจากเขา เพราะแคมป์เบลรู้ว่าเมื่อไรที่เรื่องมีคุณค่าสาระและไม่มี ในช่วงก่อนหน้านั้น ไม่มีนักเขียนหรือบรรณาธิการรู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่³⁶ และยุคนี้เป็นยุคของการสร้างนักเขียนใหม่โดยเลิกการลงนิยายของนักเขียนเก่าเช่นยุคก่อน

ยุคศวรรษที่ 40 จึงเป็นยุคของ Astounding Science Fiction อย่างแท้จริง นิตยสารอื่นๆ ยังคงเป็นเพียงการเลียนแบบ ความปรารถนาของหนังสือนั้นมีใช้เพียงสาระ แต่ยังมีรูปแบบประกอบที่สมบูรณ์แบบอีกด้วย แคมป์เบลจะปฏิเสธนักเขียนที่ใช้โครงเรื่องแนวเรื่องที่ซ้ำซากและไร้สาระ เขาแบ่งเรื่องออกเป็น 2 กลุ่มคือ Astounding จะลงนิยายวิทยาศาสตร์แท้ๆ ส่วนนิตยสารที่เป็นสาขาคือ Unknown ลงเรื่องที่ค่อนข้างไป

³⁶Robert Scholes and Eric S. Rabkin, Science Fiction : History, Science, Vision. p. 36.

ทางจินตนาการ นักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์จากยุคก่อนยังคงมีผลงานต่อเนื่องมา เช่น อี อี ดอก สมิท, แจค วิลเลียมสัน เป็นต้น แต่ยุคนี้เป็นยุคของนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ 4 คนที่ถูกขนานนามว่าเป็น the big four ได้แก่ เอ อี แวน ไวต์, โรเบิร์ต เอ ไฮน์ไลน์, ไอแซค อสิมอฟ, และซีไอดอร์ สเตอร์เจน³⁷

เอ อี แวน ไวต์ คือผู้เจริญรอยตามแนวของ อี อี ดอก สมิท ในแนว space opera ตัวเอกมักเป็นวีรบุรุษที่เก่งกาจหรือเหนือมนุษย์ มีเนื้อเรื่องซับซ้อน แต่เป็นภาพสะท้อนบางประการของสังคมร่วมสมัยเช่น Slan (1940) เป็นเรื่องของ การฆ่าเหล่าทำให้เกิดมนุษย์ที่มีความสามารถพิเศษทั้งทางจิตและกาย จึงถูกตามล่าโดยผู้ปกครองทรราชย์ อันสะท้อนภาพการทำลายล้างชาวยิว หรือเรื่องชุด The World of Null A (1945), Empire of the Atom (1946-47)

โรเบิร์ต เอ ไฮน์ไลน์ เป็นผู้นำความลึกลับของตัวละครและสำนักต่อสังคมมาสู่นิยายของเขา เขาเน้นถึงความสมจริงในการสร้างประวัติศาสตร์อนาคตและรายละเอียดของสังคมในจินตนาการ ไฮน์ไลน์ได้ใช้ประวัติศาสตร์อนาคตที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายศตวรรษ จากค.ศ.1950 ถึง 2600 เป็นฉากหลังในนิยายของเขาหลายเรื่อง เช่น ค.ศ.2060 มีการคิดค้นอาหารสังเคราะห์ ค.ศ.2020 องค์การทางศาสนาขึ้นเป็นรัฐบาลในสหรัฐอเมริกา ค.ศ.2600 อารยธรรมเก่าล่มสลายเกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้น งานของไฮน์ไลน์ ได้แก่ If This Goes On (1940) เรื่องสั้น Logic of Empire Universe, By His Bootstraps (1941)

ไอแซค อสิมอฟ จบปริญญาเอกทางชีวเคมี มีผลงานทั้งสารคดีทางวิทยาศาสตร์และนิยายวิทยาศาสตร์ เรื่องของเขาเต็มไปด้วยสีสันของจินตนาการเท่าๆ กับการใส่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ลงในเนื้อเรื่อง งานเขียนของเขาเป็น เรื่องที่มีโครงเรื่องที่เด่น สนุกสนาน เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าชื่อของเขาคือนิยายวิทยาศาสตร์ งานเด่นของอสิมอฟในช่วงนี้ได้แก่ Foundation Trilogy (1942-1944) ซึ่งเป็นการจินตนาการถึงโลกอนาคตอันไกลโพ้นเมื่อมนุษย์ครอบครองจักรวาลจนกลายเป็นจักรวรรดิของกาแล็กซี และในที่สุดอารยธรรมล่มลงทำให้สังคม มนุษย์เข้าสู่ยุคมืดเป็นเวลานาน บรรดานักปราชญ์จึงตั้งสถาบันขึ้นเพื่อฟื้นฟูวิทยาการเพื่อร่นเวลาของยุคมืดให้สั้นลง งานเด่นอีกชุดคือเรื่องในแนวหุ่นยนต์ ซึ่งเป็นเรื่องสั้นจำนวนมาก

³⁷ Ibid. p. 51.

อาซิมอฟได้จินตนาการถึงยุคที่หุ่นยนต์ถูกสร้างขึ้นสำเร็จ แต่ชาวโลกเกิดความหวาดระแวง ทำให้หุ่นยนต์ถูกใช้ในการอุตสาหกรรมหรือการสำรวจและบุกเบิกโลกใหม่ เรื่องเหล่านี้ แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ ระยะเวลาที่หุ่นยนต์ถูกพัฒนาขึ้น ตัวละครเอกคือนักจิตวิทยาหุ่นยนต์ ดร.ซูซาน คลาวิน และเรื่องในยุคที่หุ่นยนต์ถูกใช้ในการบุกเบิกอวกาศ เรื่องเด่นในแนวนั้น เช่น Robbie (1941) The Bicentennial Man (1950)

อาซิมอฟยังมีงานเขียนแนวอื่นมากมายเช่น แนวการเดินทางในกาลเวลา จักรวาลหลายมิติ งานของเขาแม้จะไม่ลึกซึ้ง แต่ไม่ตื้นเขิน งานส่วนใหญ่เป็นงานในเชิงเน้นโครงเรื่อง (plot story) ที่มีจุดเด่นคือการดำเนินเรื่อง จาก ตัวละครเอก บมปัญหาของเรื่อง แต่อาซิมอฟไม่ได้ละเลยเนื้อหาทางสังคมและจิตใจมนุษย์

ซีไอเตอร์ สเตอร์เจน มีผลงานออกมาน้อยมาก แต่เป็นงานเขียนที่คิดเด่นทั้งสิ้น เขามักสอดแทรกเนื้อหาทางจิตวิทยาและความคิดทางศาสนาลงในเรื่อง สเตอร์เจนสนใจในเรื่องอำนาจจิตของมนุษย์ และนำมาใช้ในนิยายของเขาเช่น The Synthetic Man (1950) More than Human (1953) งานของเขามีความประณีตงดงามทั้งด้านภาษาและเนื้อหาสาระในเชิงเปรียบเทียบถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์

นักเขียนอื่นๆ ที่มีชื่อในยุคนี้เช่น แจค วิลเลียมสัน เขียน The Humanoid (1948) แอล รอน ฮับบาร์ดเขียน Fear (1941), Typewriter in the Sky (1941) เป็นต้น นักเขียนในยุคนี้ยังคงมีบทบาทและพัฒนามากขึ้นในยุคต่อไป บางคนยังมีผลงานจนถึงปัจจุบัน

ยุคของแคมป์เบล คือยุคของการพัฒนานิยายวิทยาศาสตร์ในทุกด้าน ยุคของเด็กชายนักประดิษฐ์สิ้นสุดลง งานเชิงเทพนิยายอวกาศลบทบาทลง นักเขียนเลิกสนใจถึงอำนาจของเครื่องจักรแต่ตั้งคำถามถึงการที่จะใช้และควบคุม ภาวสะท้อนของสังคมและยุคสมัยเริ่มปรากฏในงาน นักเขียนเริ่มมีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมมากขึ้น รวมทั้งการก้าวสู่ความเป็นวรรณกรรมแห่งการเตือนภัย ช่วงเวลานี้จึงเป็นการเตรียมพร้อมที่นิยายวิทยาศาสตร์จะก้าวไปสู่การยอมรับในวงกว้างต่อไป

พัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียในช่วงก่อน

ค.ศ. 1950

นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียกำเนิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 19 และพัฒนามากขึ้นจนกลายเป็นวรรณกรรมสำคัญแนวหนึ่งในครั้งแรกของศตวรรษที่

20 โดยทั่วไปแล้วกล่าวได้ว่าสิ่งที่ก่อให้เกิดวรรณกรรมแนวนี้คือสภาวะของสังคมและการเมืองที่ปั่นป่วนในช่วงเวลานั้น คนในสังคมพากันสับสนและพรุ่นใจถึงทิศทางของอนาคตข้างหน้าว่าจะ เป็นภัยนิบัติและนักเขียนถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรม อีกทั้งมีจุดหมายให้เป็นภาพเปรียบของสภาพเหตุการณ์ขณะนั้นไปพร้อมกัน แต่ถ้าพิจารณาถึงพื้นฐานพัฒนาการของนิยายแนวนั้นแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนว่านิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียเกิดขึ้นจากการต่อต้านความคิดอุดมคติแบบยูโทเปีย และอาศัยรูปแบบความคิดของวรรณกรรมยูโทเปียเป็นพื้นฐานหลายประการ

ยูโทเปียเป็นชื่อรัฐอุดมคติในงานวรรณกรรมของเซอร์โทมัส มอร์ (1478-1535) ที่แต่งขึ้นในค.ศ. 1516 เรื่อง Utopia โดยพรรณนาถึงรัฐแห่งความสมบูรณ์แบบและเท่าเทียม มีระบบการปกครองและผู้ปกครองที่ดีเลิศ มีพลเมืองที่มีคุณภาพและศีลธรรม มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและการศึกษา อันกล่าวได้ว่าเป็นต้นแบบของรัฐประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ไปพร้อมๆ กัน มอร์มีจุดมุ่งหมายในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมืองในยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษในรัชสมัยของพระเจ้าริชาร์ดที่ 8 ที่ไร้ซึ่งความยุติธรรมทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร ชนชั้นสูงเอาரிตเอาเปรียบผู้ที่ต่ำกว่าตน เต็มไปด้วยปัญหาความยากจน อาชญากรรมและสงคราม รัฐในอุดมคติของมอร์คือภาพตรงข้ามกับความความเป็นจริง เป็นการเยาะเย้ยเสียดสีและชี้แนะไปพร้อมกัน คำยูโทเปียนั้น มอร์นำมาใช้อย่างลึกซึ้งยิ่ง เพราะ Utopia แปลว่าไม่มีอยู่ในที่แห่งใด อันพ้องเสียงกับคำว่า Eutopia อันแปลว่าที่ซึ่งดีกว่า และมอร์จงใจให้มีความหมายทั้งสองประการนี้³⁸

ความคิดเกี่ยวกับดินแดนแห่งความสุขนี้มีกำเนิดมาแต่โบราณตามคัมภีร์ทางศาสนาต่างๆ ได้แก่ สรวงสวรรค์ดินแดนแห่งพันธสัญญา หรือดินแดนของผู้มีศีลธรรมที่จะเป็นรางวัลตอบแทนในภพหน้าสำหรับผู้ยึดมั่นในหลักศาสนา เช่น สวนอีเดนในคัมภีร์เจเนซิส ทุ่งอิลิเซียนในตำนานกรีก อุดรกรูทวิปในวรรณคดีบาลี เป็นต้น

วรรณกรรมยูโทเปียที่นักปราชญ์เขียนขึ้นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สังคมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองเป็นชิ้นแรกคือ The Republic ของเพลโตนักปราชญ์ชาวกรีก ที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อ Utopia ของมอร์ หลังจากนั้นราวศตวรรษที่ 17 จึงมีวรรณกรรมในแนวนี้ติดตามมาเป็นระยะ โดยมี

³⁸ Chad Walsh, From Utopia to Nightmare. (Connecticut : Greenwood, 1972). p. 25.

จุดประสงค์ต่างๆ กัน เช่น การออกแบบสังคมแบบใหม่ด้วยความหวังและศรัทธา วิชาทฤษฎีวิจารณ์สังคม จนถึงเสียดสีล้อเลียน

วรรณกรรมยูโทเปียถูกจัดเป็นวรรณกรรมแนวสังคมและการเมือง และเชื่อมโยงถึงลักษณะของนิยายวิทยาศาสตร์ในเชิงที่เป็นจินตนาการอย่างมีระบบโดยมีพื้นฐานความรู้ทางสังคมวิทยาและการเมือง (sociological and political science) โดยเฉพาะเมื่อนักเขียนจินตนาการถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ว่าจะเป็นทางทำให้สังคมอุดมคตินี้เป็นไปได้จริง ความคิดนี้ปรากฏเป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ 17 ในเรื่อง *The New Atlantis* ของฟรานซิส เบคอน เขาตระหนักถึงความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถเปลี่ยนโฉมหน้าของสังคมได้และเขียนไว้อย่างมีสีสันหรูหรา นอกจากนี้ยังมีเรื่อง *City of the Sun* (1637) ของโทมาส แคมปานเนลลา งานทั้งสองชิ้นแสดงถึงความหวังในอนาคตที่ดีกว่า แต่ในเรื่อง *The Blazing World* (1668) ของมากาเรต คาเวนดิช *Gulliver's Travels* (1726) ของโจนาธาน สวิฟต์ และ *Rasselas* (1759) ของชามูเอล จอห์นสัน เป็นการมองความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในเชิงเสียดสีล้อเลียน บรรยายทางวิทยาศาสตร์เต็มไปด้วยความพิสดารและเหนือจริงทั้งสิ้น

ในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 18 มีกลุ่มนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเขียนวรรณกรรมยูโทเปียขึ้น เช่น แอล เอส เมอร์เซียร์ เขียนเรื่อง *Memoirs of Year 2500* (1772) ให้ภาพอันสมบูรณ์แบบของมนุษยชาติที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เครื่องจักร ส่วนเรสตีฟ เดอ ลา เบรอตอนน์เขียนเรื่อง *La decouverte australe par un homme volant, ou le Dedale francais* (1781) ให้ภาพรัฐอุดมคติโดยมีพื้นฐานทางปรัชญาธรรมชาติและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมเหล่านี้คือผลสืบเนื่องจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และการปฏิวัติฝรั่งเศสนั่นเอง

ต้นศตวรรษที่ 19 อันเป็นยุคของ scientific romance ได้มีนวนิยายที่มีภาพสังคมอุดมคติเป็นฉากหลังบ้าง เช่น *The Mummy* (1827) ของเจม ลอดจอน และ *Three Hundred Years Hence* (1821) ของแมรี กริมมิส จนในช่วงหลังของศตวรรษจึงมีวรรณกรรมนิยายวิทยาศาสตร์มากมายที่เสนอภาพของสังคมยูโทเปียออกมาต่างๆ กัน ที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ *Looking Backward* (1888) ของเอ็ดเวิร์ด เบลลามี่ ให้ภาพโลกอนาคตแบบสังคมนิยม มีเครื่องจักรทำงานแทนมนุษย์ นอกจากนี้ได้แก่ *The Coming Race* (1870) ของบูลเวอร์ ลิตตัน เป็นเรื่องของสังคมใต้ดินที่รุ่ง

เรื่องด้วยวิทยาการ Erewhon (1872) ของชาวมูเอล บัทเลอร์ เป็นงานในเชิงเสียดสีให้ภาพของสังคมอุดมคติแบบ Pastoral³⁹ และต่อต้านเครื่องจักร เช่นเดียวกับ A Crystal Age (1887) ของดัมเบิลยู เอช ฮัดสัน และ News From Nowhere (1890) ของวิลเลียม มอริส ที่เป็นแนวต่อต้านเครื่องจักรและกลับไปสู่ความสงบสุขของสังคมพื้นบ้าน

จนกระทั่งศตวรรษที่ 20 ผู้สานต่อความคิดเกี่ยวกับโลกอนาคตแบบยูโทเปียที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ เอช จี เวลส์ ได้แก่ A Modern Utopia (1905), Men Like Gods (1923) และ The Shape of Thing to Come (1933) เรื่องเหล่านี้เสนอภาพสังคมอนาคตอันซับซ้อน แสดงทัศนะให้นำเทคโนโลยีไปใช้ในการสร้างสรรค์ โลกที่รวมเป็นรัฐเดี่ยวอย่างเท่าเทียม สุขสงบ และผู้ปกครองที่ดีเลิศ

วรรณกรรมยูโทเปียก่อให้เกิดคำถามมาทุกยุคถึงความเป็นไปได้เพียงใดในเชิงปฏิบัติ เช่น อริสโตเติลตั้งคำถามต่อ Republic ว่ามีอะไรทำให้มนุษย์ในรัฐทำงานของตน ที่เด่นชัดคือในศตวรรษที่ 18 มัลธัส นักประชากรศาสตร์ได้เขียนบทความ Essay on Population ได้แย้งความคิดเชิงยูโทเปียว่าสันติภาพและความสงบนั้นจะเกิดขึ้นได้ยากถ้าประชากรเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งในปลายศตวรรษที่ 19 กระแสโต้แย้งนี้จึงรุนแรงขึ้นและกลายเป็นวรรณกรรมดิสยูโทเปียขึ้นต่อต้านความคิดเดิม จนในศตวรรษที่ 20 วรรณกรรมยูโทเปียโดยแท้ได้จางหายไป นิยายวิทยาศาสตร์ของยุคต่อมาจะใช้บรรยากาศดิสยูโทเปียเป็นฉากหลังของเรื่อง ไม่ใช้การพรรณาสังคมอีกต่อไป

ในยุคหลังมีวรรณกรรมยูโทเปียปรากฏขึ้นเพียงจำนวนน้อย และเสนอให้ละทิ้งเทคโนโลยี กลับไปสู่ชีวิตอันเรียบง่าย เช่น Islandia (1942) ของออสติน ทับพัน ไรท์ Island (1962) ของอัลคาส ฮักซ์เลย์ In Watermelon Sugar (1968) ของริชาร์ด บรอดิงแกน เป็นต้น

มีนิยายวิทยาศาสตร์บางเรื่องที่วิเคราะห์ความคิดแบบยูโทเปียไว้ว่าจะเป็นไปได้เพียงใด ใน Venus Plus X ซีโอดอร์ สเตอร์เจนสรุปว่า เป็นไปไม่ได้ ในขณะที่ The Dispossessed (1974) ของเออร์ซูลา เค เลอกัน แสดงถึงความไม่แน่ใจว่าจะเป็นไปได้ ส่วนนักเขียนนิยายวิทยาศาสตร์

³⁹Pastoral คือรูปแบบหนึ่งของวรรณกรรมที่กล่าวถึงชีวิตในท้องทุ่งในชนบท วิถีชีวิตอันเรียบง่าย ไม่มีความคิดแบบวัตถุนิยม เป็นความสุขแบบบริสุทธิ์ มักเป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มเลี้ยงแกะกับสาวชานา ส่วนมากมักจะเขียนเป็นรูปของลำนำ บทกลอน

ผู้มองโลกในแง่ดี เช่น ไอแซค อสิมอฟและอาร์เทอร์ ซี คลาร์ก เชื่อมั่นในคุณประโยชน์ของเทคโนโลยี แต่ไม่เคยแสดงความคิดออกมาในเชิงยูโทเปีย เป็นเพียงการมองโลกในแง่ดีและมีความหวังในอนาคตเท่านั้น

ความคิดในเชิงยูโทเปียตั้งแต่พลาโตจนถึงเวลส์ รัฐอุดมคติยูโทเปียคือระบบสังคมที่ถูกวางแผนและกำหนดไว้เป็นอย่างดีที่จะส่งเสริมเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ อีกทั้งชีวิตอันสุขสบาย พลาโตกำหนดให้มีทาสใช้แรงงานแทนประชาชน มอร์บิวส์เสนอความคิดนี้ เสนอให้หมุนเวียนกันทำงานแต่ยุคหลัง หน้าทึบเป็นของเครื่องจักร บ้างนำความคิดทางศาสนามาเป็นเกณฑ์ เช่น ชีวิตที่สมณะ มีศีลธรรม บ้างคำนึงถึงความสุขในทางโลกย์ ชีวิตอันหรูหราฟุ่มเฟือย บ้างปฏิเสธเทคโนโลยี หันไปสู่ชีวิตที่เรียบง่าย แต่ทั้งหมดชี้ถึงอำนาจของรัฐ ผู้ปกครองที่ดีเลิศ การอบรมสมาชิก ระเบียบและหลักเกณฑ์ซึ่งทุกคนพึงใจ ในเวลาต่อมา มนุษย์เริ่มตระหนักว่าความคิดนี้เป็นเพียงความปรารถนาและความหวังมากกว่าจะเป็นความจริง วรรณกรรมยูโทเปียหลายเรื่องยังเป็นการเสียดสีสังคมร่วมสมัยมากกว่าเป็นความหวังที่แท้ ในปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 นี้ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองอย่างรุนแรง ความหวาดกลัวด้านลบของวิทยาการ จึงก่อให้เกิดงานในเชิงดีสโทเปียขึ้นต่อต้านความคิดในเชิงอุดมคติ เป็นภาพสะท้อนและวิจารณ์สังคมร่วมสมัย รวมทั้งเป็นวรรณกรรมแห่งการเตือนภัย ภาพสังคมอุดมคติถูกบิดผันหรือให้ภาพตรงข้ามออกมาโดยตรง วรรณกรรมเหล่านี้เป็นนิยายวิทยาศาสตร์อย่างเต็มรูป ก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางอารมณ์ต่อผู้อ่านว่าภาพเหล่านั้นจะเป็นจริงได้ในอนาคต กล่าวคือ ยูโทเปียคือความคิดของศตวรรษที่ 19 แต่ ดีสโทเปียคือความคิดของศตวรรษที่ 20⁴⁰

คำดีสโทเปียคือคำตรงข้ามของคำยูโทเปีย (eutopia: good place) อันหมายถึงสังคมจำลองซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับสังคมอุดมคติแบบยูโทเปีย เป็นการให้ภาพสังคมที่น่าสะอิดสะเอียนและไม่เป็นที่ปรารถนา

เท่าที่ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร ลักษณะของสังคมดีสโทเปียปรากฏเป็นครั้งแรกในปาฐกถา ณ รัฐสภาอังกฤษของเซอร์จอห์น สจวต มิลล์ ในค.ศ. 1868⁴¹

⁴⁰Peter Nicholls (ed.), The Science Fiction Encyclopedia. p. 623.

⁴¹Ibid. p. 184.

วรรณกรรมดิสโทเปียเป็นการให้ภาพเปรียบกับสภาวะที่เป็นจริงในเชิงตักเตือนหรือเสียดสี ภาพของสังคมที่เร็วกว่านี้มักถูกเสนอออกมาเป็นภาพสังคมอนาคตมากกว่าเป็นรัฐสมมติตามแนวของวรรณกรรมยูโทเปีย วรรณกรรมดิสโทเปียจึงเป็นการต่อต้านความคิดแบบ euechronian (better time) อันหมายถึงเวลาที่ดีกว่าในอนาคตนั่นเอง ปลายศตวรรษที่ 19 คือยุคแห่งการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองที่ให้คำสัญญาถึงอนาคตที่ดีกว่าอันใกล้จะมาถึง ภาพของสังคมยูโทเปียมักปรากฏควบคู่กับความเชื่อและกิจกรรมทางการเมือง และวรรณกรรมดิสโทเปียคือปฏิกิริยาต่อความเชื่อนี้ โดยอ้างว่าอนาคตอาจไม่ใช่ที่ที่ดีกว่า แต่อาจเป็นโลกที่น่าสะอิดงายอย่างยิ่ง

วรรณกรรมดิสโทเปียได้ปรากฏขึ้นในนิยายวิทยาศาสตร์เป็นครั้งแรกในปลายศตวรรษที่ 19 ในงานของจูลส์ เวิร์น เรื่อง *The Begum's Fortune* (1879) แสดงภาพสังคมของนครรัฐแพรงค์วิลล์และนครรัฐสตาลท์ สตัดท์ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กัน แพรงค์วิลล์เป็นโลกแห่งมนุษยนิยมเจริญด้วยวิชาการ ส่วนสตาลท์สตัดท์เป็นโลกเผด็จการมีผู้นำเป็นนักวิทยาศาสตร์บ้าอำนาจผู้หวังจะครองโลก ภาพสังคมยูโทเปียและดิสโทเปียทั้งสองนี้คือภาพสะท้อนของฝรั่งเศสและเยอรมันตามความคิดชาตินิยมของเวิร์น อีกเรื่องหนึ่งในยุคแรกนี้คือ *The Revolt of Man* (1882) ของวอลเตอร์ ปีเซนท์

อีกลักษณะหนึ่งคือวรรณกรรมยูโทเปียที่มีเนื้อหาบางส่วนเป็นความคิดดิสโทเปีย คือแนวต่อต้านเครื่องจักรที่ได้กลายเป็นปฏิปักษ์หรือกลายเป็นนายของมนุษย์ เช่น *A Traveller from Altruria* (1894) ของวิลเลียม ดัน ไฮเวลส์แสดงภาพของโลก 2 แบบคือ โลกอุตสาหกรรมที่เครื่องจักรถูกนำมาใช้ในทางที่ผิด กับสังคมของชาวอัลทรูเรียที่เป็นโลกแห่งหัตถกรรมเต็มไปด้วยศิลปะและความรัก หรือ *News from Nowhere* (1890) ที่ให้ภาพของการลุกฮือขึ้นของกลุ่มปฏิวัติล้มล้างทำลายเครื่องจักรและเปลี่ยนไปใช้ชีวิตแบบยุคเก่า นอกจากนี้ได้แก่ *A Crystal Age* (1887) และ *Erewhon* (1872) เป็นภาพโลกต่อต้านเครื่องจักรเช่นกัน แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาไปเป็นงานดิสโทเปียแนวต่อต้านเครื่องจักรในเวลาต่อมา

นิยายวิทยาศาสตร์แนวดิสโทเปียได้ถูกวางรากฐานอย่างมั่นคงโดย เอช จี เวลส์ ช่วงแรกนั้น เวลส์ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎี Cosmic Pessimism ของที เอส อีกร์เลย์ ที่ว่ามนุษย์ไม่อาจควบคุมวิวัฒนาการใน

⁴²Brian Aldriss, *Trillion Year Spree*. p. 118.

ทางที่ตนปรารถนาได้ และพร้อมจะถูกทำลายจากธรรมชาติได้ทุกขณะ⁴² งานของเขาในยุคแรกจึงแสดงภาพของการมองโลกในแง่ร้าย งานเหล่านี้เช่น The Time Machine (1895), The Island of Dr. Moreau (1896), The Invisible Man (1897) ใน The Time Machine เวลส์เสนอภาพสังคมอนาคตที่มนุษย์ผลักร่างทุกอย่างให้เครื่องจักรจนกลายเป็นมนุษย์ที่อ่อนแอ และตกเป็นเหยื่อของมนุษย์ที่กลายเป็นพวกดุร้ายอาศัยอยู่ใต้ดิน The Island of Dr. Moreau เป็นเรื่องของนักวิทยาศาสตร์ผู้ทดลองเปลี่ยนสัตว์ให้เป็นมนุษย์ครึ่งสัตว์และถูกทำลายด้วยผลงานของตัวเอง ส่วน The Invisible Man เป็นเรื่องของมนุษย์ผู้ค้นพบวิธีทำให้คนหายตัวได้และนำความรู้ไปใช้ในการทำอาชญากรรม ทั้งสามเรื่องนี้ไม่ใช่นิยายดิสโทเปียโดยตรง แต่มีประเด็นหรือแก่นเรื่องเกี่ยวกับด้านลบของเทคโนโลยีและการที่มนุษย์ใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด รวมทั้งการนำไปใช้ในการปกครองควบคุมผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดดิสโทเปียนั่นเอง

งานในช่วงต่อมาของเวลส์ที่เป็นงานดิสโทเปียเต็มรูปได้แก่ When the Sleeper Wakes (1899) A Story of the Days to Come (1897) และ The First Men in the Moon (1901) อันเป็นแม่แบบของนิยายดิสโทเปียในยุคต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

When the Sleeper Wakes เป็นเรื่องของเกรแฮม นักสังคมนิยมชาวอังกฤษได้หลับไปในค.ศ. 1897 และตื่นขึ้นในค.ศ. 2100 เขาพบว่าเขาได้รับมรดกซึ่งเพิ่มพูนจนเขาเป็นเจ้าของกิจการของโลกครึ่งหนึ่ง มีผู้แทน 12 คนเป็นสภาดูแลการปกครองและธุรกิจแทนเขา สังคมได้กลายเป็นโลกแห่งวิทยาการ คนชั้นสูง พ่อค้ามีความเป็นอยู่อย่างหรูหราฟุ่มเฟือย แต่ชนส่วนใหญ่ซึ่งคือกรรมกรต้องทำงานในชั้นใต้ดิน มีชีวิตที่ยากลำบากและถูกกดขี่ เมื่อเกรแฮมตื่นขึ้น บรรดาชนชั้นล่างเห็น เป็นสัญลักษณ์ว่าผู้ปกครองอันชอบธรรมได้ตื่นขึ้นหลังจากให้สภาพด้อยประชาชน ผู้นำกรรมกรจึงคิดก่อการกบฏ เกรแฮมได้พบกับหญิงสาว ผู้บอกให้เขาถึงความทุกข์ของชนส่วนใหญ่ เกรแฮมได้เข้าร่วมกับกลุ่มกบฏและเป็นผู้นำในการรบ

เวลส์ได้ใช้ลักษณะของการหลับและการตื่นของตัวละครเลียนแบบ Looking Backward โดยตรง แต่สังคมที่ตัวละครได้พบคือความเจริญเพียงผิวหน้าเท่านั้น ภาพของสังคมในเรื่องไม่ว่าจะจะเป็นมหานครอันรุ่งเรือง นั่นที่นอกเมืองเป็นฟาร์มผลิตอาหาร วิทยาการใหม่ๆ เช่น เครื่องจักรที่มีความคิด อากาศยาน โทรทัศน์ สาธารณูปโภคจากรัฐ เด็กซึ่งถูกอบรมให้เชื่อในรัฐ ตำรวจผู้ควบคุมกรรมกรไม่ให้ต่อต้าน ชนชั้นสูงผู้กลายเป็นทรราชย์ กรรมกรผู้

ทุกซ์ทรมาน กลุ่มไม้ไผ่คนผู้รอคอยการปฏิวัติ และภาพของการลุกฮือต่อสู้ปกครอง ภายใต้อำนาจนำของผู้ผู้นำผู้เป็นเสมือนเมสไซอาห์⁴³ ภาพของราชละเอียดยศสังคม โคร่งเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่องในเรื่องนี้ได้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนิยาย ดิสโทเปียในยุคต่อมา

A Story of the Days to Come เป็นภาพสังคมเดียวกัน เรื่องนี้เป็นเรื่องของคู่สามีภรรยาที่ถูกคู่แข่งใช้อิทธิพลบีบบังคับทั้งคู่จนต้องหนี ออกจากมหานครสู่โลกภายนอกอันเป็นฟาร์มไร้ผู้คน ทั้งคู่ต้องเผชิญกับความ ยากลำบากจนต้องกลับมาซึ่งมหานครอีกครั้ง สามีต้องทำงานเป็นกรรมกรใน โรงงานใต้ดิน ภรรยาต้องหาเลี้ยงชีพอย่างทุกซ์ฮาก ในที่สุด ทั้งคู่ได้รับความ ช่วยเหลือจากญาติ จึงกลับมาใช้ชีวิตที่เป็นสุขอีกครั้ง

เวลส์ได้ให้ภาพในแนวสมจริงของตัวละครซึ่งเป็นคนสามัญ ไม่มี วิศวกรรมของวีรบุรุษหรือฮีโร่การผจญภัย นอกจากภาพความทุกข์ของผู้ยากไร้ ในโลกแห่งเงินตรา ภาพของแรงงานในโรงงานใต้ดินที่ยากลำบาก โลกชนบท ชานเมืองได้กลายเป็นดินแดนป่าเถื่อน และไม่อาจดำรงชีวิตได้สำหรับผู้เคย ชินกับสังคมเมือง คือภาพชายถึงชีวิตในสังคมเมืองและโลกแห่งวัตถุนิยมนั่นเอง

ทั้งสองเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นการสร้างประวัติศาสตร์อนาคตของ เวลส์ ถึงสังคมในศตวรรษที่ 22 ก่อนที่จะวิวัฒนาการไปเป็นสังคมใน The Time Machine ที่ผู้ปกครองของผู้สะกดกสายอยู่กับเครื่องจักร กลายเป็น มนุษย์ผู้อ่อนแอ และกรรมกรในชั้นใต้ดินได้กลายเป็นมนุษย์ประหลาดกระหาย เลือด

ใน First Men in the Moon เป็นเรื่องของการเดินทางไป ยังดวงจันทร์ของชาวอังกฤษ 2 คนคือ เบคฟอร์ดและควอร์ ทั้งคู่ถูกชาว ซีเลนไนท์จับตัวลงไปยังถ้าได้ผิวดวงจันทร์ เบคฟอร์ดหนีกลับมายังโลกได้แต่ เพียงผู้เดียว ควอร์ได้พบกับสังคมของชาวซีเลนไนท์และส่งข่าวมายังโลก ก่อนที่จะถูกกำจัด

แม้การเดินทางสู่ดวงจันทร์โดยใช้สารต่อต้านแรงดึงดูดจะเป็น ความคิดที่น่าทึ่ง แต่อย่างน้อยก็ภาพสังคมของชาวซีเลนไนท์ อันเป็นสังคมของ มนุษย์แมลงที่ทรงภูมิปัญญา โลกใต้ผิวดวงจันทร์คือรังมดหมา ชาวซีเลนไนท์ทุก

⁴³ เมสไซอาห์ (Messiah) เป็นผู้นำตามความเชื่อของชาวยิวว่า จะมาปลดปล่อยตนให้เป็นอิสระ หรือเป็นผู้ช่วยให้พ้นบาป ซึ่งหมายถึงพระเยซู นิยายวิทยาศาสตร์ได้นำความคิดนี้มาใช้อย่างแพร่หลาย หมายถึงผู้นำที่จะมา ปลดปล่อยผู้ที่ถูกกดขี่ให้เป็นอิสระ

คนมีหน้าที่ต่อส่วนรวม ไม่มีความสำคัญในตัวเอง แต่ละคนจะมีหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง ชาวซีเลนไนท์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มใช้ปัญญาและกลุ่มใช้แรงงาน กลุ่มผู้ใช้ปัญญาได้แก่ พวกบริหาร ผู้เชี่ยวชาญและผู้คงแก่เรียน กลุ่มผู้ใช้แรงงานมีหลายพวกเช่น นักเคมี ทหาร ตะเกียงมีชีวิต ช่างทำกระจก ชาวซีเลนไนท์จะถูกฝึกและผ่าตัดให้มีอวัยวะที่พอเหมาะและพอเพียงกับการใช้งาน ไม่มีอวัยวะที่ไม่จำเป็นและ ไม่มีความคิดอื่นนอกจากงานของตน เมื่อไม่มีหน้าที่ จะถูกวางยาให้หมดความรู้สึก ทั้งหมดคือภาพที่ไร้ความเป็นมนุษย์ นอกจากเป็นเครื่องจักรของสังคม มีแต่เพียงรัฐและความบริบูรณ์ของรัฐไม่มีปัจเจกชนและเสรีภาพใดๆ นอกจากเวลส์จะต่อต้านความคิดแบบสังคมนิยม เวลส์ยังแสดงภาพค้านลบของวิทยาการที่ผู้ปกครองนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของรัฐ

นั่นคือปลายศตวรรษที่ 19 และจุดต่อของศตวรรษที่ 20 นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีส์โทเปียได้ถูกวางรากฐานและแนวทางอย่างมั่นคงโดยเวลส์

ในต้นศตวรรษที่ 20 งานในช่วงต่อมาของเวลส์คือภาพซึ่งแสดงถึงจุดจบของอารยธรรมแบบเดิมของมนุษย์เช่น ภัยจากการโจมตีของชาวอังกคารดาวทางชนโลก หรือภาพของสงคราม นิวเคลียร์ล้างโลก และจากแนวคิดนี้ เวลส์ได้จินตนาการถึงประวัติศาสตร์อนาคตต่อไป ว่าหลังจากความนิาศจะนำไปสู่ก้าวใหม่ของอารยธรรมเมื่อมนุษย์รวมตัวกันเข้าและสถาปนาเป็นรัฐเดี่ยว นักวิทยาศาสตร์จะนำวิทยาการมาสร้างความเจริญนานับการ สังคมใหม่จะถูกจัดรูปร่างดีและโลกกลายเป็นสังคมอันสงบสุข เสรีภาพและอารยธรรมอันรุ่งโรจน์ เวลส์มุ่งมั่นต่อความคิดนี้และมุ่งหวังให้ความฝันถึงสังคมอุดมคตินี้เป็นจริง เขาอุทิศตนให้กับการเผยแพร่ความคิดนี้ตลอดเวลาจนภาพพจน์ของเวลส์ได้กลายเป็นผู้มองโลกในแง่ดี ผู้เชื่อมั่นในโลกาภิรัฐ (world state) ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี มีนักวิทยาศาสตร์เป็นผู้สร้างความสมบูรณ์แบบขั้น จนลักษณะเช่นนี้ถูกขนานนามว่า Wellsian และการมองโลกในแง่ร้ายของเขาถูกลืมเลือนไป

ในช่วงเวลานั้นคือช่วงของความปั่นป่วนวุ่นวายในทุกด้านที่นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 ความคิดของเวลส์จึงสวนทางกับกระแสความคิดของนักเขียนอื่นๆ ในเวลานั้น นักเขียนเหล่านี้ได้เขียนนิยายดีส์โทเปียออกมามากมาย ซึ่งคือการต่อต้านกระแสความเคลื่อนไหวและการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง ภาพของโลกดีส์โทเปียมักเป็นภาพสังคมที่พัฒนาขึ้นจากลัทธิความเชื่อทางการเมืองในแบบต่างๆ จนกลายเป็นสังคมอันเลวร้าย ไม่ว่าจะเป็ททุนนิยมหรือสังคมนิยม เช่น Lord of the World (1907) ของฮิวจ์ เบนสัน เป็นการต่อต้านความคิดแบบมนุษยนิยม ต่อต้านลัทธิทุนนิยมได้แก่ The

Iron Heel (1907) ของแจค ลอนดอน The Air Trust (1915) ของ จอร์จ อัลเลน อิงแลนด์ ต่อด้านลัทธิสังคมนิยมเช่น The Unknown Tomorrow (1910) ของวิลเลียม เลอ เกร็กซ์ Crucible Island (1919) ของคอนดี บี นอลเลน ต่อด้านเซอร์มัน เช่น Maccania (1918) ของโอเวน เกรกอรี่ City of the Endless Night (1920) ของไมโล เฮสติง งานเหล่านี้แม้จะเป็นผลสะท้อนต่อด้านลัทธิต่างๆ แต่กลับมีเนื้อหาที่ คล้ายคลึงกัน คือความหวาดหวั่นว่าเมื่อลัทธินี้ดำเนินไป จะเกิดการกดขี่ของ ชนชั้นสูงต่อประชาชนส่วนใหญ่ รวมทั้งกฎเกณฑ์อันเข้มงวดและทำลายความ เป็นมนุษย์และปัจเจกชนให้สูญไป

ในบรรดาเรื่องเหล่านี้ที่มีชื่อ ได้แก่ The Iron Heel และ Crucible Island เรื่อง The Iron Heel แสดงภาพของสังคมนิยมอเมริกัน ในอนาคตที่บรรดาพ่อค้า นักธุรกิจและนายทุนกลายเป็นชนชั้นปกครอง กดขี่ ชูครีตคนยากจน และนำไปสู่การลุกฮือของกรรมกรในนิคาโก งานของแจค ลอนดอนเรื่องนี้ไม่มีชื่อในอังกฤษ แต่ไม่เป็นที่นิยมในอเมริกา ลอนดอนแสดงความ เห็นใจต่อคนยากจนและผู้ถูกเอาเปรียบ แต่ภาพของประวัติศาสตร์ อนาคตและสังคมนิยมอนาคตไม่แจ่มชัดนัก ส่วน Crucible Island คือกระแส ต่อด้านสังคมนิยมอย่างตรงตัว โดยการให้ภาพสังคมนิยมโทเปียสังคมนิยมที่รัฐให้ ความสุขแก่ประชาชน แต่การคิดต่อด้านคือการทรยศ การแต่งงานถูกกำหนด โดยรัฐ เด็กถูกสอนโดยคำสอนสังคมนิยมตลอดเวลาให้เห็นว่ารัฐคือทุกสิ่งทุก อย่างที่สำคัญเหนือปัจเจกชน อันเป็นผู้ทำหน้าที่เพื่อรัฐเท่านั้น

อีกแนวหนึ่งของงานนิสโทเปียคือการแสดงถึงผลลบของเทคโนโลยี ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดต่อด้านเครื่องจักร และปรากฏในงานนิสโทเปียของ เวลส์หลายเรื่อง แต่ใน The Machine Stops (1909) ของอี เอ็ม พอร์สเตอร์ คือการต่อต้านความคิดนิสโทเปียของเวลส์ใน A Modern Utopia โดยตรง พอร์สเตอร์ให้ภาพสังคมนิยมที่มนุษย์อาศัยอยู่ใต้ดิน มี เครื่องจักรมหึมาเป็นผู้จัดการความเป็นไปในสังคม มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่สุข สบายแต่ว่างเปล่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์โดยเฉพาะในครอบครัวได้สูญ หายไป ทุกคนได้รับคำบอกเล่าว่าอากาศบนผิวโลกใช้หายใจไม่ได้ ผู้ที่หลบหนี จากโลกใต้ดินจะถูกตัดขาดจากสังคม พอร์สเตอร์จบเรื่องลงที่เครื่องจักร ได้ หยุดทำงาน อารยธรรมมนุษย์ได้สูญสิ้นไป เหลือเพียงผู้ที่อาศัยบนผิวโลกที่จะ เป็นผู้สร้างอารยธรรมใหม่ และมีความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงเช่นเดิม

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ทศวรรษที่ 20 และ 30 เป็นช่วง เวลาแห่งความปั่นป่วนในยุโรปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้

ในช่วงนี้มีนิยายดิสโทเปียที่มีชื่อเสียงมากมายขึ้นในยุโรป

นิยายเหล่านี้ส่วนหนึ่งยังคงเป็นการต่อต้านลัทธิการเมืองต่างๆ เช่น เดิม เช่น ต่อด้านสังคมนิยมเช่น We (1924) ของเฮนรี ซาเมียน Unborn Tomorrow (1933) ของจอห์น เคย์ Anthem (1938) ของ แอนด์ รีด ต่อด้านเผด็จการฟาสซิสต์ เช่น Land Under England (1935) ของโจเซฟ โอ นีล The Wild Goose Chase (1937) ของ เร็กซ์ วอเนอร์ เป็นต้น

เรื่องเหล่านี้มักเสนอภาพสังคมออร์แกนิก (organic society) ที่ปัจเจกชนเป็นเพียงจักรกลหนึ่งของรัฐ เป็นการทำโดยอัตโนมัติไม่มีความคิดของตนเอง ที่เด่นชัดที่สุดคือ We ที่ซาเมียนมุ่งวิจารณ์การปกครองเผด็จการคอมมิวนิสต์รัสเซีย แต่ใช้ฉากในอเมริกาในศตวรรษที่ 26 มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ในนครกระจุกมึนกันตนเองจากเขตรกร่างกายนอกด้วยกำแพงกระจกขนาดยักษ์ ผู้ปกครองสูงสุดเรียกว่า Well-Doer ประชาชนได้รับความสะดวกสบายทุกอย่างจากเทคโนโลยี พวกเขาไม่มีหมายเลขแทนชื่อ มีเครื่องแบบกิจวัตรประจำวันถูกกำหนดอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นเวลาทำงาน กินอาหาร นอน เวลาส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางเพศใช้วิธีปันส่วน ความรักเป็นสิ่งต้องห้าม มีพวกยามคอยเฝ้าดูผู้ละเมิดกฎ มีการตักนึ่งการสนทนาเพื่อป้องกันการทำกรทบฏ

D 503 เป็นหนึ่งในวิศวกรผู้สร้างจรวดอินทิกรัลที่จะเดินทางไปตั้งอาณานิคมในอวกาศ เขาได้หลงรัก I 330 ผู้นำของกลุ่มใต้ดิน กลุ่มใต้ดินต้องการเขามาเป็นพวกเพื่อทำลายอำนาจรัฐ เขาเริ่มเข้าใจความจริงของสังคมมากขึ้น จึงหนีออกไปพร้อมกับ I 330 ยังป่านอกเมือง เขาได้พบกับธรรมชาติภายนอกและมนุษย์ป่าเถื่อน เขาและกลุ่มกบฏได้วางแผนยึดจรวดอินทิกรัล แต่ล้มเหลว D 503 ถูกจับฆ่าตัดเปลี่ยนความคิด เขาทรยศต่อ I 330 เรื่องจบลงในฉากที่เขานั่งสนทนากับ Well-doer ถึงระเบียบของสังคมในขณะที่ I 330 ถูกทรมานอยู่ตรงหน้า

We คือการพัฒนาของนิยายดิสโทเปียไปอีกขั้นหนึ่งต่อจากเอช จี เวลส์ ภาพสังคมอันซับซ้อน ผู้นำสูงสุด ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐภายใต้กฎเกณฑ์เคร่งครัด การสอดส่องความเคลื่อนไหวทุกอย่าง นิธิการเพื่อปลูกฝังความเชื่อ การใช้วิทยากรเพื่อปรับสภาพมนุษย์ ความรักเป็นสิ่งต้องห้าม และการปฏิบัติอันล้มเหลวได้กลายเป็นแม่แบบสำคัญของนิยายในยุคต่อมา

Land Under England เป็นหนึ่งในนิยายดิสโทเปียจำนวนน้อยที่ไม่ได้แสดงภาพของโลกอนาคต แต่เป็นสังคมของชาวโรมันที่ซ่อนอยู่ในโลกใต้

ดินทางตอนเหนือของอังกฤษ ตัดขาดจากโลกภายนอกเป็นเวลาห้าปี เป็นพวกมีพลังจิตในการสื่อสาร เป็นรัฐเผด็จการ กองทัพอยู่ในภาวะถูกสะกดเหมือนเครื่องจักรไม่มีจิตใจ ตัวละครเอกคือแอนโทนี ผู้ติดตามพ่อที่หายตัวไปในบ่อลึก และไปพบดินแดนอันน่าสะพรึงกลัวแห่งหนึ่ง งานของแอนโทนีคือต่อต้านเผด็จการนาซี มีเนื้อหาทางจิตวิทยาและเป็นการ์ตูนถึงทิศทางของสังคมอีกด้วย

Anthem ให้ภาพของโลกาภิวัตน์ในหนึ่งปีข้างหน้า คำว่ารัฐมีความสำคัญเหนือปัจเจกชนประชาชนมีหมายเลขแทนชื่อ มีชีวิตตามแบบแผนที่กำหนด มีความเป็นอยู่แบบคอมมูน อาศัยและกินอาหารในอาคารรวม กิจกรรมทางเพศมีได้ในฤดูใบไม้ผลิ การเลือกคู่จะถูกกำหนดโดยรัฐ เด็กๆ จะได้รับการเลี้ยงดูในโรงเรียนเด็กและโรงเรียนของรัฐ

ตัวละครเอกเป็นเด็กหนุ่มที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ มากมาย จนถูกลงโทษให้เป็นคนทำความสะอาดถนน เขาไปพบอุโมงค์และเครื่องใช้ไฟฟ้าในนั้น เขาประกอบมันจนใช้งานได้ใหม่และนำไปเล่าให้นักปรัชญาฟัง แต่นักปรัชญากลับหวาดกลัวและแจ้งต่อรัฐ เด็กหนุ่มจึงหนีไปยังป่าและได้พบหญิงสาวและอาศัยอยู่ด้วยกัน ในเวลาต่อมา สังคมที่เขาจากมาได้เสื่อมสลายลงด้วยระบบของมันเป็นเอง

อีกลักษณะหนึ่งของนิยายดิสโทเปียคือแนวต่อต้านเทคโนโลยีที่สืบเนื่องมาจาก *The Machine Stops* ที่มีชื่อเสียงมากได้แก่ งานของนักเขียนชาวเชคโกสโลวาเกีย คาเรล คาเปค เรื่อง *R.U.R.* แสดงภาพความกลัวว่ามนุษย์จะสูญเสียความเป็นมนุษย์ และตกเป็นทาสของเครื่องจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกของหุ่นยนต์ คาเปคใช้ภาพของเกาะห่างไกล ที่ตั้งของโรงงานผลิตหุ่นยนต์สากลของรอสซัม (*Rossum's Universal Robot*) ผลิตหุ่นยนต์ทำงานทุกอย่างแทนมนุษย์ รอสซัม ผู้เป็นนักวิทยาศาสตร์ได้วางแผนพัฒนาโลก รอสซัมลูกชายของเขาได้ผลิตหุ่นยนต์ออกมาเป็นการค้า ต่อมาหุ่นยนต์ได้พัฒนาตัวเองและทำการปฏิวัติต่อมนุษย์ในที่สุด เรื่องนี้ไม่ใช่ในนิยายดิสโทเปียเต็มรูปแบบแต่ต่อไปจะกลายเป็นสูตรสำเร็จเรื่องหนึ่ง เรื่องอื่นๆ ได้แก่ *Icarus, or the Future of Science* (1924) ของเบอร์ทรานด์ รัสเซลล์ ซึ่งเขียนขึ้นได้ยิ่งกึ่งนิยายดิสโทเปียเรื่อง *Daedalus* (1924) ของ เจ บี ฮาลเดน รัสเซลล์กล่าวถึงผลลบของเทคโนโลยีที่ทำให้อภิสิทธิ์ชนมีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ และทำให้โลกกลายเป็นสังคมออร์แกนิก และงานเขียนที่มีชื่ออีกชิ้นคือ *Brave New World* (1932) ของอัลดัส ฮักซเลย์

Brave New World ให้ภาพสังคมในศตวรรษที่ 26 หรือพอร์ด
ศักราชที่ 600 เป็นโลกแห่งวิทยาการ มนุษย์ถูกเพาะขึ้นจากกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น 5 ชั้นตามระดับหน้าที่ คนเหล่านี้จะได้รับการสอน
และปรับสภาวะจิตใจให้พอใจสถานะของตนและทำหน้าที่อย่างเต็มที่ เป็น
สังคมอันสุขสงบ ประชาชนมีความสุขกับสิ่งบันเทิง ยาสเนียดและเสรีภาพทาง
เพศ ในเขตนอกเมืองเป็นที่อยู่ของพวกป่าเถื่อนที่มีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม
เมื่อจอห์น ซาเวจ หนึ่งในพวกป่าเถื่อนได้เข้ามาพบกับสังคมแบบใหม่ ทำให้
เขาทนไม่ได้และฆ่าตัวตายในที่สุด

ความกังวลในการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิดและกลายเป็นเครื่อง
มือของผู้เผด็จการ โดยเฉพาะการทำให้มนุษย์สูญเสียความเป็นมนุษย์เป็น
เพียงทาสผู้จงรักต่อรัฐ ได้กลายเป็นสูตรสำเร็จของนิยายวิทยาศาสตร์

อีกแนวหนึ่งคือความกลัวในเครื่องจักรทรงปัญญาจะกลายเป็นผู้ปกครอง
ครองทราซย์ เช่น Paradise and Iron (1930) ของไมล์ เจ บรูเออร์
สมองกลในสังคมอุดมคติได้กลายเป็นผู้ปกครองเผด็จการ ใน City of the
Living Dead (1930) ของลอเรนซ์ แมนนิงและเฟลทเชอร์ แพรท
สมองกลได้เปลี่ยนมนุษย์ให้กลายเป็นผู้อาศัยอยู่ในเครื่องจักรที่เป็นมดลูกเทียม
และหลับสนิท มีชีวิตอยู่เพียงความฝัน อารยธรรมทั้งหมดของมนุษย์จึงหยุดนิ่ง
เรื่องที่มีชื่อเสียงอีกเรื่องหนึ่งได้แก่ Twilight (1934) ของจอห์น ดับเบิลยู
แคมป์เบล จูเนียร์

Twilight เป็นเรื่องของนักเดินทางในกาลเวลา เดินทางจาก
ปัจจุบัน ไปสู่นาคศนับล้านปีข้างหน้า และพบว่าสังคมมนุษย์ถูกดูแลจัดการทุก
อย่างโดยเครื่องจักร มนุษย์สูญเสียความสามารถ ความกระตือรือร้น ความ
อยากรู้ ความคิดริเริ่มโดยสิ้นเชิง และในที่สุด เครื่องจักรได้ถูกทำลายลง
ในภาคต่อชื่อ Night (1934) ทั้ง 2 เรื่องนี้คือนิยายดีส์โทเปียเรื่องแรกๆ
ของวงการนิยายวิทยาศาสตร์อเมริกัน ซึ่งจะเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษต่อมา

ในช่วงเวลาต่อมาคือ ระยะเวลาของสงครามโลกครั้งที่ 2 และ
ผลสืบเนื่องของสังคมในทศวรรษที่ 40 ทำให้เกิดนิยายวิทยาศาสตร์แนว
ดีส์โทเปียที่สำคัญขึ้นหลายเรื่อง ทั้งในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา อีกทั้งนัก
เขียนนอกวงการนิยายวิทยาศาสตร์ได้ใช้รูปแบบของนิยายดีส์โทเปียถ่ายทอด
ความคิดของเขาอย่างได้ผลยิ่ง

นิยายที่ไม่ใช่ดีส์โทเปียเต็มรูปแบบ แต่น่าสนใจมากในช่วงเวลานี้คือ
งานเขียนไตรภาคของซี เอส เลวิสได้แก่ Out of the Silent Planet
(1938) Perelandra (1943) และ That Hideous Strength

(1945) เลวิสนำความคิดในเชิงตำนานศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์สังคม เป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่วในโลกมนุษย์ ความชั่วพ่ายแพ้และถูกกักขังไว้และโลกถูกรอบคลุมไว้เพื่อไม่ให้แพร่ความชั่วร้ายไปยังที่อื่น ใน *Out of the Silent Planet* ชาวโลก 2 คนได้หนีจากโลก ทำลายเขตกักกันและนำความชั่วติดไปยังดวงจันทร์ ชาวโลกได้ฆ่าชาวดวงจันทร์ผู้สุขสงบ จึงถูกจับส่งกลับไปยังโลกใหม่ ใน *Parelandra* ชาวโลกได้หนีไปยังดาวศุกร์ พบกับสังคมยูโทเปียที่ไร้ชีวิตจิตใจของดาวศุกร์ และ *That Hideous Strength* ชาวโลกได้เดินทางไปยังดาวอังคารและความชั่วที่เขานำไปได้ทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างนักวิทยาศาสตร์ผู้หวังปรับปรุงสังคมกับทหารคลังอำนาจและนักวิทยาศาสตร์ได้ถูกกำจัดลง เลวิสนำความคิดในเชิงตำนานผสมผสานเข้ากับนิยายวิทยาศาสตร์อย่างน่าทึ่งและวิพากษ์เสียดสีสังคมได้อย่างเฉียบคม

อัลดาส ฮักซ์เลย์ เขียนงานดิสโทเปียสืบเนื่องจาก *Brave New World* ในเรื่อง *Ape and Essence* (1949) เป็นภาพของโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 3 ระเบิดปรมาณูและการแผ่รังสีทำให้โครงสร้างทางพันธุกรรมของมนุษย์แปรไป ผู้ที่รอดตายเห็นว่าความก้าวหน้าคือต้นเหตุของความพินาศ จึงกลับไปมีสภาวะเช่นมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์อีกครั้งหนึ่ง

ช่วงเวลานี้ วงการนิยายวิทยาศาสตร์อเมริกันได้ปรากฏนิยายแนวดิสโทเปียขึ้นหลายเรื่อง โครงเรื่องของการปฏิบัติต่อสังคมดิสโทเปียได้กลายเป็นสูตรสำเร็จของนิยายแนวนี้ ทุกเรื่องมักกล่าวถึงรัฐเผด็จการที่กดขี่ต่อประชาชนโดยใช้อำนาจทหาร เทคโนโลยีหรือการครอบงำทางความคิดเป็นเครื่องมือ ได้แก่ *If This Goes On* (1940) ของโรเบิร์ต เอ. ไฮน์ไลน์ แสดงประวัติศาสตร์อนาคตในค.ศ. 2020 สังคมได้กลายเป็นเผด็จการเต็มรูปแบบโดยอาศัยรูปแบบและกฎข้อห้ามอันเคร่งครัดของศาสนา และในที่สุด ผุ่ชนได้ลุกฮือขึ้นปฏิวัติ *Gather Darkness* (1943) ของฟริทซ์ ลีเบอร์ ให้ภาพของสังคมอนาคตที่โลกกลับไปสู่ยุคมืดและความมั่งงาย รัฐใช้เทคโนโลยีสร้างภาพปาฏิหาริย์ของพระเจ้า เพื่อลวงประชาชนให้มีศรัทธาและตกอยู่ในอำนาจโดยง่าย สังคมจึงกลับไปสู่ความหยุดนิ่งทางปัญญาอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ได้แก่ *Tarnish Utopia* (1943) ของมิลคอล์ม เจมสัน และ *Renaissance* (1944) ของเรย์มอนด์ เอ็ม โจนส์

ส่วนนักเขียนในแนวหลักที่เขียนนวนิยายดิสโทเปียในช่วงนี้ได้แก่ วลาดิมีร์ นาโบคอฟ เขียน *Bend Sinister* (1947), อาร์เทอร์ โคเอลเลอร์เขียน *Darkness at Noon* (1941) ทั้งสองเรื่องแสดงภาพต่อต้าน

การขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และสงครามเย็นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ขาดลักษณะของการสร้างประวัติศาสตร์อนาคตและสีสันของสังคมอนาคต ในขณะที่งานของจอร์จ ออร์เวลล์ในเรื่อง Nineteen Eighty Four (1949) มีลักษณะเช่นนี้เพียงพร้อม ออร์เวลล์ได้นำภาพของรัสเซียในยุค สตาลิน นาซีเยอรมันและความหมัดหวังต่อพลังของชนชั้นกรรมาชีพมาเป็นพื้นฐานของเรื่อง เรื่องมีลักษณะเค้าโครงของเรื่อง We แต่ไม่ใช่ภาพสังคมแห่ง วิชาการ แต่เป็นภาพที่มีดมน่าสะพึงกลัวอย่างยิ่ง

ในค.ศ. 1984 โลกได้กลายเป็น 3 ภูมิภาค ได้แก่ โอเชียเนีย อีสเทเซีย และยูเรเซีย ซึ่งคือสามมหาอำนาจ อเมริกา อังกฤษ จีนและ รัสเซีย ซึ่งจะเกิดสงครามระหว่าง 3 ฝ่ายตลอดเวลา การเปลี่ยนจากศัตรู เป็นพันธมิตร จากพันธมิตรเป็นศัตรูจะเกิดขึ้นเสมอ ในโอเชียเนีย ลอนดอน กลายเป็นเมืองปรักหักพัง ได้รับผลกระทบของสงครามตลอดเวลา ระบบสังคม นิยม ได้กลายเป็นเผด็จการอันชั่วร้ายอย่างเต็มรูปแบบ ประชาชนแบ่งออกเป็น 3 ชั้นชั้นคือ สมาชิกพรรคชั้นในอันเป็นผู้ปกครองระดับสูง มีความเป็นอยู่อย่าง สุขสบาย มีจำนวนเพียงร้อยละสองของประชากรทั้งหมด สมาชิกพรรคชั้นนอก ได้แก่ บรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเป็นอยู่อย่างยากลำบาก และกรรมกร ที่มีความเป็นอยู่ต่ำที่สุด

ภาพชีวิตอันเป็นทุกข์ถูกเสนอออกมาอย่างเคร่งเครียด ไม่ว่าจะ เป็นความเป็นอยู่อันยากลำบากของประชาชน ที่อยู่อันทรุดโทรม อาหารคุณภาพ ต่ำ เครื่องอุปโภคบริโภคถูกปันส่วนและ ไม้พ้อเพียง เสรีภาพทางเพศถูกจำกัด โสเภณีเป็นสิ่งผิดกฎหมาย รัฐจะเป็นผู้จัดการการแต่งงาน เด็กที่เกิดขึ้นเป็น สมบัติของรัฐจะถูกอบรมให้เชื่อมั่นในรัฐอย่างเคร่งครัด เป็นกลุ่มยุวชนที่คอย สอดส่องและรายงานความผิดของผู้ต้องสงสัย

การควบคุมความคิดของประชาชนกระทำอย่างเข้มงวดที่สุด ทุก สถานที่จะมีเครื่องดักฟัง โทรภาพ 2 ทางที่ส่วนกลางจะสอดส่องทุกคน ทุกคน คอยสอดแนมความประพฤติซึ่งกันและกัน รวมทั้งตำรวจความคิด ผู้ทำความผิด แม้เพียงคิดหรือแสดงท่าทีคืออาชญากร อีกทั้งมีการคิดค้นภาษาอังกฤษแบบใหม่ เพื่อให้มีคำพูดที่แสดงความคิดให้น้อยลง รัฐจะให้ข้อมูลอันเป็นเท็จตลอดเวลา โดยประชาชนยอมรับความเท็จนั้น

วินสตัน สมิธ ทำงานอยู่ในกระทรวงแห่งความจริง มีหน้าที่เปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารสนองนโยบายของรัฐ เขาได้พบกับจูเลีย ทั้งคู่รักกัน และ มีความสัมพันธ์อันเป็นสิ่งต้องห้าม สองคนใช้ห้องชั้นบนของร้านขายของของ ชาร์ริงตันเป็นที่นัดพบ วันหนึ่งโอไบรอัน สมาชิกชั้นนำของพรรคได้เรียกวินสตัน

เข้าพบและให้หนังสือ ทฤษฎีและบทปฏิบัติแห่งคณาธิปไตย เขียนโดยโกลด์สไตน์ ผู้เป็นศัตรูของพรรค วินสตันเริ่มศึกษาหนังสือเล่มนั้นและพบความจริงของรากฐานสังคมของเขาเอง ทำให้เขาคิดถึงการต่อต้านระบบนี้ แต่ในที่สุดทั้งวินสตันและจูเลียถูกจับขณะอยู่ด้วยกัน วินสตันถูกทรมานให้เปลี่ยนความคิดและทรยศต่อจูเลียอีก เขาสามารถออกมาใช้ชีวิตในสังคมได้อีก และยอมรับในสภาพทุกอย่างของสังคม

ภาพของสังคมเค้าโครง เรื่องของเรื่องนี้ไม่มีความแปลกใหม่ แต่สิ่งที่เด่นชัดที่สุดคือความหนักแน่นและรุนแรงของเนื้อหา ระบบสัญลักษณ์ ส่วนลึกของตัวละครและภาพของสังคมถูกแสดงออกมาอย่าง เข้มข้นและน่าสะพรึงกลัวที่สุด Nineteen Eighty Four นับเป็นงานดีสโทเปียที่โดดเด่นและเป็นที่ยอมรับกันดีที่สุดในวงวรรณกรรม

วรรณกรรมดีสโทเปียมักถูกจัดให้เป็นวรรณกรรมการเมือง เมื่อถูกจัดให้เป็นนิยายวิทยาศาสตร์ที่มีภาพพจน์เป็นวรรณกรรมหนีความจริงจึงถูกโต้แย้งอย่างมาก แต่จากเส้นทางพัฒนาการของนิยายวิทยาศาสตร์และนิยายวิทยาศาสตร์ในเวลานี้ได้แสดงอย่างเด่นชัดว่านิยายวิทยาศาสตร์จำนวนมากเกี่ยวพันกับความเป็นจริงของสังคม และนิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียเป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทเช่นนี้สูงอย่างยิ่งในวงวรรณกรรม

นับแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา จนถึงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 นิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียมีพัฒนาการออกมาอย่างต่อเนื่อง นับแต่ยุควางรากฐานของเวิร์นและเวลส์ อีกทั้งแนวต่อต้านเวลส์เขียนในเวลาต่อมา นิยายแนวดีสโทเปียได้กลายเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์สังคม อีกทั้งเป็นการเตือนภัย เราได้พบอิทธิพลทางความคิดที่สืบทอดต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะงานที่มีชื่อทั้งสาม คือ We, Brave New World, และ Nineteen Eighty Four ที่เป็นรูปแบบของสังคมดีสโทเปียที่ใช้กัน อีกทั้งรูปแบบของสูตรสำเร็จที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 40 สรุปได้ว่าเมื่อสิ้นสุดครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 นิยายดีสโทเปียได้ถูกวางรูปแบบแนวทางอย่างมั่นคงอันจะมีพัฒนาการในเวลาต่อไป

สหรัฐอเมริกาถึงงานในแนวดีสโทเปียช้ากว่าในยุโรปเกือบครึ่งศตวรรษ ในทศวรรษที่ 20 และ 30 อันเป็นยุคที่วรรณกรรมดีสโทเปียรุ่งเรืองที่สุดในยุโรป งานเขียนในอเมริกายังคงเป็นเรื่องของวิทยาการอันมหัศจรรย์อยู่ แต่ตั้งแต่ทศวรรษที่ 40 เป็นต้นมา สังคมอเมริกันได้ตระหนักถึงความจริงของโลกที่อาจก้าวไปสู่ยุคมืดอีกครั้งหนึ่ง และสะท้อนลงในนิยายวิทยาศาสตร์ของตนเอง ในช่วงนี้อาจเป็นเพียงการรับอิทธิพลทางความคิด

ของยุคก่อนเท่านั้น แต่ช่วงเวลาต่อไปใน ทศวรรษที่ 50 สังคมอเมริกันได้ กลายเป็นชาติมหาอำนาจอันรุ่งเรือง แต่แฝงไว้ด้วยความไม่มั่นใจและสับสน ซึ่งทวีขึ้นทุกขณะ และตั้งแต่ยุคนี้เป็นต้นไป สหรัฐอเมริกาได้กลายเป็นศูนย์กลางของนิยายวิทยาศาสตร์แนวดีสโทเปียที่แพร่หลายที่สุด